ab eo recessisset. Tunc sacer-
dos ille more solito ad ydolum
suum ibat vt responsa ab ipso
haberet. Sed cum nichil respō-
deret sacerdos multiplicabat vic
timas. nec tamen ꝓderat quia
ydolū semp tacebat. Accidit tñ
vt de nocte sibi demon reuela-
ret q̄lit gregorius eps ipsū de
templo eiecerat nec ingredi au
debat nisi gregorius eū licenci
aret. Sed tunc sacerdos ille ad
gregoriū accessit supplicans vt
ꝓpter hospitalitatē dampnū nō
incurrat. Petebat igit vt ydo-
lū suū loq̄ret sicut ꝑus. Et tūc
gregorius epistolā in hec verba
scripsit appollini scilicz dyabolo
Permitto inq̄t tibi ad locū tu
um redire ⁊ agere que ꝯsueuisti
Quā epistolaz detulit sacerdos
ille. Et tunc ydolū mediante de
mone sicut ꝑus loquebat sibi
Quod videns sacerdos cogita-
uit qm̄ gregorius suo ydolo for
cior erat atqz impabat. Sic lic-
tis igit ydolis ad gregoriū cu-
currit et baptizatus ī fide tm̄ ꝓ
fecit q̄ ī episcopatu sibi succedē
meruit. Ecce q̄ bona hospitali-
tas q̄ hospiti salutem mīstrauit
Quapropt tullius li. ij. de bñfi
cijs c. xx. Recte inq̄t laudāda
est hospitalitas q̄a valde est de
cor domū hoīm patere homībꝫ
Vnde nārat ibidē de quodā qui
symon dicebat q̄ hospitalitatē
maxīe amauit et suis subditis

impauit vt hospitibꝫ de omībꝫ
ꝓuiderēt. Et Greg. li. ij. omel.
iij. dicit q̄ nō solū hospites sūt
inuitādi sz trahendi. Vnde Cas
sianus li. v. collacōm narrat de
quodam qui ꝑq̄nqz dies hospi
tes non habuissz tunc refectiōz
suā differebat et in sabbato ad
ecclesiā ꝑgens an essent aliq̄
pegrini diligenter inq̄rebat et
pietate motus humana hospiti
ꝓuidebat. Ideo scda petri iiij.
dicit. Hospitales inuicē sñ mur
muracōe. Vnde Sen̄ li. iiij de be
neficijs c. xxviij. de quodā mili
te narrat qui cū benigne fuisset
susceptus in hospicio cuiusdā se
mine triginta diebꝫ tunc reces-
sit dicens. Faciam tibi graciaz
si me cōtingat videre dominum
meū. Cum igit venissz ad phi-
lippū regē macedonū pecijt sibi
dari ꝑdia sui hospitis que sibi
placuerant et suū hospitē expu
lit. Cumqz regi narrata fuisset
militis ingratitudo ꝑdia iussit
restitui priori possessori scz hospi
ti. Amāda est igit hospitalitas
que tanta beneficia confert. Vn
de Augus. epistola lxxvij. Oēs
inquit sunt recipiendi ne boni
excludantur :.

¶ Sequunt capitula de tercio
tractatu scdi libri De vera
iusticia Capitulū primū

Iusticiā si fieri q̄ petit iu
sticie dz aātor fore vt scz
vnicuiqz qd suū ē tddz

Iuxta illud Ambrosij Iusticia
Est q̄ suū cuiq; reddit / alienū
nō vendicat / Vtilitatē propriaz
negligit / et equitatem custodit
ꝯmunē / que scz iusticia rectissi-
me cardinalis dicit / Quia cir-
ca illam omēs virtutes alie ver
santur / Nec tam̄ iusticia valet
in eo / qui timet / racione cuius ti
moris / iusticiā facere nō audet
Vnde Tulius li. ij. de officijs
Nemo iustus esse potest / q̄ mor
tē / qui dolorem / qui egestatem
timet / Aut qui cōtraria hijs eq̄
tati anteponit / Nempe Iusticia
est vna omīum domina / regina
q; virtutū vt ponit idē Tulius
li. iij. / Fortassis iusticiam facere
mlti recusant / Quia minas vel
munera senciūt / Hij em̄ instinc
tum nature subuertunt / Quia
teste Tulio libro de legibus
Nichil p̄stancius quam intel-
ligi nos ad iusticiā natos esse /
Non em̄ opinione / sed natura
ius est cōstitutū / Vnde Sen̄. li.
de quatuor virtutibꝫ / Iusticia
est nature tacita cōuentio / in ad
iutoriū multorū inuenta / Ipsi
igit̄ venerant̄ / in quoꝝ manibꝫ
iusticia posita ē / Eodē tn̄ pacto
quo iusticiam deserūt / naturam
propriā et alienam offendunt
Eo ꝙ ius proximis nō īpēdūt
Vnde Iustinianus li. i. institu.
Iusticia est constans voluntas
ius suum vnicuiq; tribuēs / Et
Hugo / Opus iusticie est mo-
tus mentis rationalis / qui s̄m
deum incedit / a cordis concepci
one surgens / et foras vsq; ad
actiōz corpalē ꝓcedēs / Absit igi
tur vt quis pro munere / iusti-
ciam subuertat / q̄a teste Tulio
libro p̄allegato de legibꝫ / Iu-
sticia est temperatio legibꝫ scrip
tis institutisq; popluorum / Et
subdit id ipm̄ aūt iustissi^m est /
iusticie m̄cedē nō q̄rē / Qui em̄
ꝓ iusticia mercedē q̄rit iustus
nō ē / eo ꝙ stateram suis muēribꝫ
ex altera pte trahē facit / oēs tn̄
q̄ ad iusticiam equales sumus
Absit i^z vt ꝓpa ꝯmoditate q̄s
seductus / iniusticiaz alteri faci-
at Vn̄ m̄curius trimegistus Iu
sticia inq̄t nichil aliud ē / q̄ dei
voca^o / Et subdit deus inq̄t qui
hoīez generat / ꝛ īspirat / oēs esse
pares voluit / Eādēq; viuēdi cō
dicōz oībꝫ ꝓposuit / Inmortali
tatē oībꝫ spospōdit / nemo aput
eū ꝯuus est / Nemo dn̄s / nemo
diu paup est / n̄ q̄ iusticia īdigz /
Nemo diues / n̄ qui v̄tutibꝫ ple
nus est / ea ꝓpter vt ait lactāci
us li. de vero cultu / Primū inq̄t
iusticie officiū ē / ꝯiūgi cum deo
Secūdꝫ est ꝯiūgi cū hoīe / Sed
illud p̄mū religio di^z / secundū
vero hūanitas noīa^z / Itaz tam
deo q̄ ꝓximo iusticia debe^z / Iu
dex igitur sic iudicet / vt deum
non offendat / et proximo non
iniurietur / Non est enim iu-
sticia / vbi crudelitas exercetur

Nempe Cambises tam seuerus
fuit/vt iniustum iudicem exco-
riari fecit Et super iudiciariam
sellam/pellem iussit extendi/Fi
liumq; eius pro iudice sedere
mandauit. Vt scilicet iniuste
iudicare timeret/ne simile iudi
cium pateretur. Prout narrat
Helymādus libro quindecimo
Hec siquidem magna seueri-
tas fuit. Quia quamquam iu
sticiam debuerit debere obser-
uari asperitas. Verumtamen
forsitan crudelitas fuit iubere
excoriari/. Sua igit̄ sentēcia q̄
ad zelum iusticie sancta fuit/sz
execuciōe aspera nīs/vt quidā
affirmāt/quibusdam tñ alijs
placet/modo rigore iusticiā ser-
uari non posse. Vnde Valerius
li. vi. narrat de alenco/q̄ cū fili
us eius propter adulterium
vtroq; oculo priuaret̄. Ne lex
quam ediderat ip̄ius occasione
violaret̄/sibi vnū et filio alterū
oculos erui fecit. Ecce q̄ restric
te iusticiā obseruarūt/Vnd̄ Ar
bitror q̄ntū ex meīpiū iudicem
q̄si aspere nimis corrigi non pos
se. Quia teste Ouidio li. ij. de
arte amandi. Neq; em̄ lex eq̄
or vlla/q̄ necis artifices/arte p
ire sua. Nam iudex dāpnatur
cū nocens absoluit̄. Nimirz si
iudex lege pereat sua/. Cur em̄
sunt cōdite leges/nisi q̄ obser-
uēt̄. Nam lege rita/qui peccat
pūniendus est. Ille signanter
qui leges cōdidit/q̄s violauit
Vnd̄ narrat Valerius li. viij q̄
cū licinius legē sanxisset/ne q̄s
amplius q̄ quinq̄ginta agroꝝ
iugera possideret/ip̄e vltra legē
compauit. Vt tñ crimiē simu-
laret filio suo dimidiam ptem
emācipauit. obhoc a pompilio
accusatus est/Primus lege sua
cecidit/docuitq; nichil aliud p̄
cipi/nisi q̄ p̄us imperauit ipse
sibi. Nam teste Terculiano ī
apologetico suo Suspecta ē lex
q̄ ꝓbari non vult/aut que pro
bata si fuerit nō doīnat̄. Tam
quā dicat q̄ lex si bona est ob-
seruāda est ab illo signanter q̄
eam instituit. Vnde Katho pa-
tere legē q̄ ipse tuleris. Judicis
auxiliū sub iniqua lege rogato
Quoniā et lex si bona non fue
rit adhuc timēda est mala lex
non tñ meret̄ lex noīnari q̄niā
Teste tulio li. i. de legibꝰ. lex
ē rō īsita a natuā q̄iubz eaq; faci
ēda sūt. ꝓhibetq; cōtraria. Et
ibidē lex ē recta racio imperan
di ac ꝓhibendi quā q̄ ignorat
iniustus est Et subdit Justicia
est obtempacio legibꝰ scriptis
institutisq; populorū. Ipse tñ
idem Tulius leges proprie nō
putauit humanas. Sed bone
si fuerīt quasi a deo sunt Vnde
li. ij. de legibus hanc inquit vi
deo sapiētissimorum virorum
esse sentenciam. Legem nec ho
minum ingenijs excogitatam.

nec aliqs esse populoz sed eter
num qdem q̃ vniuersũ mundy
regeret impandi phibendiqz sa
pienciã. Vñ idẽ. Tullius phil/
lipica pp. Lex cũ nichil aliud
est q̃ recta ratio a lumine deoz
tracta imperãs honesta et phi/
bens otraria. Legũ igitur tuã/
da est fides vt ponit vgilius in
georgicis libro. iiij. Aliq tamen
stulti iudices voluntatẽ p lege
sumũt. Vnde Juuenal libro ij.
Sic volo sic iubeo sit p racionẽ
voluntas. In hjs autem nulla
iusticia est.

De eloquencia aduocato
rum Capitulum secundum
Cicio iusticia exequẽda
oratores et aduocati con
stituti sũt quoz eloqn/
tia nõ nisi iuri fauere debet. Re
igit hoz eloquẽcie que non ni
si fallere petit. Vnde Didimus
ad alexandrũ. Artẽ bene loqn
di non discimus neqz facundie
rethoz oratoriq̃z opẽ damus
quoz officiũ est phaleratis se/
monibz figmentaẽ mendacia q
innocencie fidẽ ferire criminibz
patricidijqz reos assignaẽ pijs
simos qui dum putant aliene
laudis fructũ per inquã victo
riã rapuisse nescũt se muminẽ
tũ sue ostiẽcie pdidisse. Nempe
hmõi plures aduocati reputnt
Sed vtinã multi tam bene vi/
uerẽt q̃ multi bene loquunt vt
supplicat lactancius li. de vera
religione et sapia. Sed pcydo
loz multis mortifera ẽ facũdia
vt inqt Juuenal li. iiij. Vnde
psper li. epig. Non pdest cui/
q̃ solis bona dicere verbis. Im
pia mens habeat qs bũ lingua
sonat. Nã fari recte miseq̃ est et
viuẽ pue. Quaz igi pdest facũ
diam habere et fauorẽ delictoz
ipsam applicare. Qarũ msup p
dest eleganciam verb obtinere
et sapia non pollere. Vnde tul/
in pologo rethorice. Sapiencia
quidẽ sine eloqncia parũ pdest
Eloquencia vero sine sapiencia
nunq̃ prodest sed plurimum ni
mumqz obest. Studeant igit
oratores et fari facunde in subti
dium iuris. Nam grata eloqn/
cia veritatẽ detegit et ipsius ad
amorem auditores allicit. Vnd
qui oratoriu fungunt offi/
cio vt elegantes fiant studio/
sissime laborare debent. Vnde
narrat Valerius libro octauo
q̃ cum demoscenes primam lit
teram artis rethorice profer/
ret. oris sui vicium tanto stu/
dio expurgauit vt nullus ex/
pressius quod volebat profer/
ret. suamqz vocem gracilem ni/
mis exercitacõne continua ad
gratũ auribz sonum pduxit. At
tendat ergo lector vt idẽ ibidẽ
valerius dicit q̃ eloqncie ornã
menta in pnunciacõne apta et
oueniente corpis motu consistũt
nec dz orator magnas q̃rẽ moãs

Quia teste scīo i edippo. Quid
verba q̄tis veritas odit moras
Non d; eciā in singul' ꝓpositis
mistē multū. alias eīm qd̄ pnci
palit intēdit ptermitteret Vnd̄
Varro in suis sinis. Nusquā de
uecit q̄ tot rudes sequ'² calles.
Nec d; oator detrahē veritati
nutibo aut verbis. Nā sepe veri
tas offenditur ex modo narran
di. Vnde Therencius in phoe
mione. Nichil est quin male
possit narando depuari. Et tul
li. de paradoxis. Nichil est tā
incredibile quod non dicendo
fiat phabile. Nichil tam hor
ridum atq; inultū quod non
splendescat oacōe. Sed oator
attendat ne sua eloquencia sic
abuta². debet eīm plano vti ser
mone. quia teste q̄ntiliano li.
i. Orator vti deb; publica for
ma. vsitatis eīm tucius vtimur
nouaq; verba non sine piculo
fingimus. Rursus fore debet
breuis. quia teste tullio rethō
rica pma. Breuitas est cū nul
lū nisi certū assumi² verbū qd̄
oatori fatere ogruit. Nec lic;
abuti ea re qua ceteris bestijs
ꝓponimur sc; eloq̄ncia. Vnde tul
li plogo rethoice. Vnd̄ homi
nes multis in rebus meliores
sunt bestijs. hac in re maxime
videntur pesse bestijs. q̄ loqui
possunt. Quare michi qd̄dam
pelarū vide² adeptus qui in ea
re hominibo ancellit qua in re
hoies pfunt. Et igi² eloq̄ncia
cum sit dos oatorū erubescant
si abutan² illa scelerator adhe
rēdo impietati. qd̄ fortasse pluri
mi faciunt. Vnde planctus in
aulularia. Da michi aduocati
gtiā. Et subdit. Vende wcem
vende linguā nec tamen eis q̄
busdam sufficit vt suū vendāt
eloq̄um sed eciā vendunt silen
cū. Vnde refert Velymandus
li. xi. q̄ cum demoscenes ari
stodiū auctorem fabularū mer
rogasse q̄ntū mercedis pro suis
fabul' accepisse. ñespondit. Ta
lentū inq̄t accepi. Cui demosce
nes. plus recepi vt tacerē. Vnde
cum demoscenes a senatu athe
nensiū in patrocinium et ad
uocatum peteretur otra philippū
regē macedonū. ñindit se gui in
firmitate detentū. taq; nō solū
eloq̄is sed eciā silencijs munera
sibi vendicāt oatores. causasq;
ofessas eciā ptegūt. de quibus
q̄ntilianus ex. xij. Qui vero con
fessum defendit non absolucē;
sceleris petit sed litē. Vnde Ouī
dius li. de pento. Non est ofes
sa causa tuenda rei scilic; peccā
tis. Vnd̄ Symachus li. episto
la². poptimis viris si q̄s inter
uenit nō magis illo² d; iuuare
comodo q̄ suū omendare iudi
diciū. Cuius otrariū plurimi fa
ciūt nō erubescēdo ipia² causa
rū se fore defensoēs nuncupari
De eqtate iudicio². C. iij.

Iudex equus debet esse. Nec ita debet indulgere pt equitatem offendat. Nam teste tulio li. ij. de offici. Iudicis est semp in causa veri sequi. Et li. iij. Iudex inquit bonus. neq; cōtra rēpublicā. neq; cōtra ius iurandi. seu cōtra fidem faciet. Etiā si iudex fuerit de ipso amico. sed tantū dabit amicicie pt amici cāin malit esse vētā q̄ oppositā non tāi q̄ falsam defendat. et p moderanda lite tēpus: quod leges pmittūt accomodare poterit. Sed iudicē rectē cū meminerit se testem deū habere. Que verba nil aliud sonant. nisi q̄ iudex sic amicicie fauere non debet pt equitatem pt mutat. nec debz pius affligē q̄ sentēciare. Unde Tulius in oracōe sua pdie q̄ iret in exiliū. Nemo mq̄t tam facinorosa in uentus est vita. Ut non tantum iudicū prius sentencijs cōmuniceretur. q̄ suppliciis adiceretur. Itaq; iudex repente penas infligere non debet. nec fauere iuuenibo. Unde Galtherus in alexandreido. li. i. Si lis inciderit te iudice. dirige libram iudicij. Non te flectat amor. nec iuuenera palpent. Nec moueat stabilem. psone acceptio. mentem. Iuuenis arguit accepti censor iniquus. Iuuenis est a nomina recti distorquet. acumen iudicia. et tetā inuoluit caligie mōtē. Cū semel obtinuit mētē vicio. vir iuris i aula. Pestis auaricie q̄ sola incarcerat omnē Virtutū species spreto moderamine iuris. Currit i facinus. nec legis curia curat. Iuga iusteus et iiustos absoluit curia mendax. Et idē Galthe. li. vij. Censor iniquus auertit surdas a causa paupis aures. Et fouz iustā corrupus munere cāz. Unde petronius. Quid faciunt leges vbi sola pecunia regnat. aut vbi pauptas vincē nulla potest. Iam nunc iudiciū nichil est nisi publica merces. Tucius est parvo ere rē pdita recupare. Quā ius ambigue pbere liti. Venal populus. venal curia pmum. Iplaq; maiestas auro corrupta iacebit. Merito igitē ait Tulius li. i. de legibo. Idipm quoq; iustissimū est. iusticie mercedē nō querē. Animaduertat igit iudices. ne fauoribus munerē seducant. q̄ eqtate pfidant. Nā sicut colligitē ex codice theodosiano li. i. Equitas ē retū oueniēcia. q̄ cuncta coeqperat. et i paribo causis paria iura desiderat. Sed q̄d dicemus. quia teste Quintiliano li. iiij. de oratoria institucōe. Naturale est iudicibo. vt hijs q̄s libencius audiūt. facilius eciā credāt. Quō igit iudex suā natuā deserē poterit. quā si non deserat q̄modo eque iudicabit. Attendat iudex. vt a limitibo iuris nō recedat.

Si autē veritati melius ꝓlate facilius credat | peccatū non est aut si amicoꝝ iustas causas sedulius foueat naturale est | Si autē omnibꝫ paribꝫ causꝭ | equa beneficia impendat | hoc ceteris melius et ꝯmendabilius esset Rursus caueat iudex iracundiā Unde Claudianus. Ne cunctos paucorū crimine dampnes Qui fruit pena ferus est. Legūq; videt vindictam p̄stare sibi cum viscera felle canduerunt. Proximus ille diis quē ratio non ira mouet. Nā q̄tuor sūt a bono iudice vitanda scz ira. munus. timor | et fauor. quoꝝ occasione iudicia | vel subuertunt | vel ad tēpus indebite p̄termittūt Periuria quoq; sepius fiūt | et p̄dictoꝝ occasione aggregantur Contra que omīa loq̄ns Ouidius li. i. fine titulo ait. Non bene ꝯducti vendunt ꝑiuria testes. Nec bene seu licite iudicis archa patet Non obest tamen | si iudex q̄ndoq; sit tardus | q̄ntū leges ꝑmittūt | vt veritas clarius innotescat. Quia teste eoꝝ ouidio li. ij vbi sup̄. Culpa nc ex facili | q̄uis maīfesta ꝓba.

De misericordia et iusticia Capitulum quartū

Iusticia sine misericordia | iusticia non est | q̄a iusticia veros termīos habz | qui misericordiā subintrat ꝑmittūt. Verꝫ q̄ sub p̄textu iusticie | suas crudelitates iudices q̄nq; exercēt | nec se timent casuros | aut alijs indigere posse. Vn̄ in ꝓu. sapientū dit. Bona p̄sidia ꝯpat misericordia. Ab alio eīm expectes | qd alteri feceris. Habz in aduersꝭ auxilia q̄ miseris et ꝓsperis comodat Vn̄ q̄ntilianus c. v. In aliena fame sui quisq; miseret. Nam q̄libz timere habet | ne fames sibi ꝯtingere possit. Hoīm enim est miseros fieri posse. Se igit hominem abnegat | qui alteri non ꝯpatit. Unde Sen̄. in hercule furēte. Quemcūq; miseꝝ videris | hominem scias. Ideo Cassiodorus ep̄. xxxviij. Procliuior inq̄t sp̄ ad misericordiā via boīs mentibꝫ patz. Et lactācius li. de vero cultu. Nullius opa indigē se putat | qui suā alteri denegat. qui ꝑituro succurrē potest et non succurrit: occidit. Unde Ouid. li. de ponto. Regia crede michi res ē succurrē lapsꝭ | Anim aduertāt igit iudices vt reos misericordit puniāt | ne sint de numero eoꝝ | de quibꝫ Galtherus in alexādreydos. Desperare inq̄t solent alios in tempe duro qd multi faciūt desperacōis occasionem criminosꝭ attribuentes. Attendāt eīm illud tullij in oracōe sua ꝓligacō. Nulla inq̄t de v̄tutibꝫ plurimis administrabilior nec gratior | misericordia. Homines enim ad eos

nulla re ꝓficius accedūt q̃ho
mmibꝰ dando Nichil habꝛ for
tuna melius/q̃ vt velit seruare
q̃ plurimos/Itaq; bona natuā
nemmi nocere pnt. Sed q̃res
q̃d sit misericordia. Ad hꝰ respō
det tullius in tusca. q̃stioibꝰ li.
q̃rto. Misericordia inquit est
egritudo cordis ex miseria alte
rius inuicte laborantis Itaq; ille
misereꝯ qui aliene cōpatiꝯ anx
ietate. Dnō Quintilianus capi.
v. Voluit nos ille mortalitatis
artifex deus In cōmuē succurē
et p mutuas auxilioꝝ vices/qm
q; in alterꝝ cōferre. O igitꝯ iudi
ces clemenciaꝛ vestris iudicijs
facite assistricē Vijs indulgere
acquiescatis/q̃ cōdicō vestra ē
q̃bꝰ eciā similes fieri potestis/.
Si vos sublimauit fortuna/na
tuā q̃so ꝓpriaꝛ non negligatis/
Neminē vos aupē deū ꝓpiciū
iudicē habere. Sed q̃ pacto me
remī si nulli misereminī. Attēdite
illud ouidij li. de ponto Parcē
dū ē aio miserabile vlnus ha.
benti Queres fortassis cur iudi
ces aliq̃ indulgē cōtendūt. mi.
roꝛ inquā. et nō miroꝛ/Miroꝛ
quia legi naturē obuiāt/sed nō
miroꝛ/quia sibijpis nō indul.
gent. seq; peccatis onustos nō
actēdūt. penarūq; infernalū
flagella nō redemūt/Dū galthe
rus in allexādreidos li. viij. nō
verisimile alieno parcere cuiq̃
qui sibi non pareit. Verūptam
vbi sibi nō paraūt. alijs adhuc
miserei tenentē Iuxꝯ illud senece
li. de moribꝰ. Alteri semp igno
scito tibijpsi nunq̃. Quia sc;
vnusquisq; se ipsū punire debet
sedm ea q̃ cōmisit delicta/Dui.
nā igitꝯ hij q̃ multos cōcupisse
gloriāt/multis peccisse letaṁ.
Quia teste Deū. de q̃tuor vir
tibꝰ/Dato honestū et magnū
esse vindicte genus ignoscē/Et
Ouidius li. ij. de arte aman.
di/Dextera ꝓcipue capit. indul
gencia mentes. asperitas odiū
seuaq; bella mouet. Et iij. de
tristibꝰ Quāto quis maior/tan
to placabilꝯ ire. Et facile motus
mens generosa capit Et idē li.
iij. sine titulo. Si sapis indulge
dūe/wlusq; seueros. Crue/nec
rigidi yma tuere viri. Ex hijs
tam arbitre nullus ita miserei
opere/vt iusticia pterminitat.
Vnī Deū. i. de clemē. Tā oibꝰ
ignoscere q̃ nulli/crudelitas ē
modꝰ tenere debemus. Sed q̃a
difficile tēpamtū ē. Ideo q̃cqd
m partē humaiorem ꝓponderet
magni animi propriū ē. in uri
as atq; offensiōes despicē/viri
est. muliebre aūt litigaē. ꝛ mo
rē ire sue gerere. Ex quibꝰ apte
apparet/q̃ cū minima iusticia
facienda ē. Porius tū misereꝯ
/vbi iusticia non ꝓtradicit Nā
ex proū. sapiencū colligitꝯ/Opti
mum est semp ignoscere/tāq̃ si
ipe cotidie peccs. Ses inquit

magne clemencie est ī dulgendo peccata remittere/ pocius q̄ iudicādo corrigē. Et. Oracius ī li. sermonū. Equū ē peccantis/ veniā poscenti reddere. Rursus et assit regula peccatis/ que penas irroget equas. Itaq; sic īdulgendum vt eciā corrigendū/ Hijs autē p̄cipue īdulgendū est q̄bus adest sincera veniā petēdi humilitas/ quā habē hij debent/ īdulgēciā obtinē/ qui petūt. Exemplo Ouidij li. ij. de tristibꝰ dicētis Hijs p̄cor exēplis/ tua nūc fortissiē cesar. Fiat ab īgenio mollior ira meo. Ira q̄dem iusta/ sed nec meruisse negabo/ Sed n̄ peccassē/ quid tu ꝯcedē posses. Materiā venie/ sors tibi nr̄a dedit/ Si q̄ciēs peccant homines sua fulmina mittat. Jupiter/ exiguo tempore/ inermis erit.

¶ De virtute tēperancie habenda Capitulum v.

Intēpācia corpus exterminat/ sēsus eberat/ ⁊ totū hoīz ignoīa stulticie deturpat/ Nec mere' q̄s racione dotatus cēseri/ q̄ neganda moderaīe libato/ nō tēpat. Nā teste tullio Tēpācia ē ī aīo cōtinēs moderaᵒ cupiditatū/ Et idē tullius ī rethorica prima tēpācia ē racōis in libidinē/ et in alios nō rectos īpetus/ animi firma ⁊ moderata dominacō. Et in tuscula. q̄stionibꝰ li. iiij. Omniū īquit p̄turbacōnū. fons ē intēpancia/ que est a recta racione defectio Ambrosius autē dicit/ q̄ tēpancia est virtus/ q̄ modꝰ et ordinē eoꝝ q̄ dicēda et agenda sūt seruat/ Hac igᵗ v̄tute eg; sapiens eo q̄ sine ip̄a recte viuere nō cōtigit Vnd̄ Sen̄. ad lucillū ep̄. xxxiiij. Omnia inquit dicta et facta inter se cōgruāt/ ac sibi respōdeāt. Quia nō ē ibi aīmus rectus/ cuius acta discordāt. qd̄ intēperatis ꝯtigit/ eoq̄ īmoderata opa mutuo discp̄āt. Si em̄ q̄ sapiētes sūt/ tēpācie valorem attēderēt/ eius regulas nūq̄ infrigerēt Vn̄ agellius li. i. refert socratem tāte tēpancie extitisse/ vt oīa tēpora vite sue valitudine indefessa trāsiret/ Qui socrates dicebat/ multos hoīes p̄pterea velle viuē vt ederēt et biberēt/ s; decz eos edere ⁊ bibere vt viuāt. q̄a nec potacōes/ nec conmessacōes/ nᶜ copule feīarū/ nec copia pisciū vitā faciūt/ sed moderata sobriaq; nutriᵒ. mlte em̄ ex deliciaꝝ epulis molestie generāᵗ. Vn̄ ganfredus in poetria noua. In oībꝰ inq̄t vna ē v̄tus/ seruaē modꝰ et habitū/ Modus em̄ maxime seruādus est erga tres criminū īsultus sc; erga libidinē/ cupiditatē/ ⁊ irā. Vn̄ teste lactācō li. de vero cultu. Poete tres furias esse dixerunt/ que mentes hominum excogitant. Nā ira vlcionē desiderat/ Cupiditas opes. libido voluptates.

Sed deus limites statuit/que
nos transcendere non licet. Quia
in remediū ire/data est iusticia/
in remediū libidinis/coniugiū/p
sobole ꝓpaganda. In remediū
cupiditatis data sunt nob ne-
cessaria. Sapiens igit̄ mode-
ste viuat/per quos v̄tuosus esse
poterit. Unde Tullius in retho
rica p̄ma. Modestia est/p quā
pudor honestus/clarā ⁊ stabilē
ꝯpat auctoritatē. quā habere in
struit idē tullius li. i. d̄ officijs
dicens q̄ non nimis ornanda
est domus/non nimis corpalis
forma. Sufficit em̄ vt fugiat
inhumanā negligenciā. In ve-
stibꝫ autē mediocritas est opti
ma. Cauendꝫ itaq; est ne in in
gressu tarditatibꝫ mollioribus
vtamur/ne pompaꝝ ferculis si-
miles videamur/ne nimiā celeri
tatē in festinacōne suscipiamus
in quibꝫ est significacō incōstan
cie. Et subdit. Sit vox loq̄ntis
dulcis/⁊ non ꝯtenciosa/nec lāg
uens/nec canora. videatq; in p̄
mis de quibꝫ rebꝫ loq̄tur. si de
seriosis: seueritatē adhibeat. si
de iocos: leporē. In omībꝫ itaq;
modestia ꝫuanda est. Unde se-
neca li. de q̄tuor virtutibꝫ. Nec
pauptas ibi timēda sit/nec p̄-
symonia grata/nec simplicitas
neglecta/nec leuitas languida
Si aūt res exigue tibi sint/nō
sint tibi angustie/nec tua defle
as nec aliena mireris Sermo
nes vtiles/magis q̄ facetos a-
ma. Nam rep̄hensibilis est ri-
sus/si est immodestus. si est pue
riliter effusus. si muliebrit̄ frac
tus. Odibilem q̄; facit hominē
risus si superbus ⁊ clarus. si ma
lignus/et furtiuus. si malis ali
enis euocatus. Et subdit. Sit
vox sine clamore. incessus sine
tumultu. q̄es sine desidia. et cū
ab alijs ludit̄. tu aliqd honesti
sanctiq; tracta. Non sis arro-
gās. nō audax. admone libent̄
rep̄hende pacient̄. dicenti esto
tacitus auditor. req̄rēti facile re
sponde. contendenti facile cede.
Hec ille. Unde Claudia. ī mai
ori. Non tibi qd̄ liceat ꝫ qd̄ fe
cisse decebit. Occurret mentē
domitet respectus. Hec i̅ ama
tores vanitatū si respicerēt/ebri
etatibꝫ ⁊ castrimāgijs nō vaca
rēt/ꝫ legibꝫ ritis/vitā suam or-
dinarēt. Unde Apuleyus li. de
deo socratis. Solet aput pruden
tes viros esse in opibꝫ elabora-
tis indicacō. in rebꝫ autē subita
neis/venia ꝓlixior. Nulla inq̄t
res potest eadē festinata esse et
examīata. nec est q̄sq̄ q̄ simul
possit habē laudē diligencie/et
grāz celeritatis. itaq; cū modera
mīe oīa sūt faciēda. Nā q̄cq̄d
bn̄ fit/satis cito fit. vt dicebat
augustus cesar narrāte suetoīo
li. de xij. cesaribꝫ. Et in ꝓuerb̄
sapientū dici̅/q̄ mora oīs odio
est/ꝫ facit sapiāz. Unde socrates

Velox ofiliū sequit penitencia
maximeq; ofilio otracia sunt/ fe
stimatio et ira. Et Varro in suis
sentēcijs. Imperitie signum est
exigere difficilimū fieri cito. q
omnia designāt cū moderamīe
et maturitate singula fore pa
genda. Vnde Ganfred. in poe
tria. Si quis habz fundare do
mum non curat ad actū impe
tuosa manus intrāseca linea co
dis pmeditet opus seriēq; sub
ordine certo. interior prestrixit
homo totāq; figurat. Que vba
nil aliud sonant nisi q̄ sicut ar
tifex sapiens/ mature pcogitat
quid facturus sit. sic in moribo
moderate pcedendū est. Vnde
Ouidius in epistol. Da nimiū
ꝓperas/ et adhuc tua messis in
herba est. Et Tibulli. Quid
fraudare iuuat vitē/ crescentibo
viis. Et modo nata mala vellē
poma manu. Vnde Petronius
Nolo qd cupio statī tenere/ nec
victoria michi placet pata. qa
teste Claudiano. Sepius īcau
te nocuit victoria turbe. Abfit
tamen vt hij se tempatos cre
dant/ in quibo vite tempancie
negligencia est/ qa et si noctz fe
stinacō minia/ et īmodesta/ mi
nime ecia pdesse credit/ pigā q
sompnolēta opacō. Sepius tñ
pigri maturi credunt. hūana
qz iudicia in hoc fallunt. Nam
oīs vtus in medio sistit/ vt ali
bi deductū est. Ille ecia tēpa
tus existit qui nec festinacōe se
ducit/ nec torpore seu desidia de
tinet. Vnde Lucanus li. i. Sēp
nocuit differre patis. Et in pū
sapientū. Celeritas in desideio
noxma est. Vnde Olimus ad
cornelū. Tacitū est ḡtior īmlū
actio breuis. Et Symachus in
epistol. In re apta pigz esse p
lixū. in arduis autē cauf et re
bus multū. Itaqz vera tēpancia
/medīū in agendis tenere debet/
Vnde Valerius li. iiij. Nichil
mqt tam pclarū/ aut tam mag
nificū est/ qd immoderatū non vi
cietē. Illa igi' potencia tuta est
que viribo suis modū imponit.
Vnde pythatus moderacōe pec
tus suum īstructum habuit/ sic
q̄ poetā altertū otra se ptinacis
simū cum possz affligere non cu
tauit Vñ Stacius in thebaydos
li. x. Da spaciū/ teneq; moxem
mala cūcta mistrat impetus. Et
idē li. xi. Dic miseris furor est
mstare periculo/ qd faciunt intem
pati/ in agendisq; subiti.

De modestia lingue C. vi.

Lingua iniqua/ pacem
pertūrbat/ Igitur mina
tur lites/ īcenditq; iras
Ob hoc pre ceteris menbris tē
peramento maxime eget. Vnde
Quintilianus in libro de cauf
Nichil mqt difficilius credo/
q̄ silēcij vtutē habē/ Facilit enī
ꝯmōe pmissio delinqmus/ ꝯ ta
cēdi ostāciā ferre nō possumus

Quā obiē m pueribus sapien-
tū dicit. Neminem cito accu-
saueris vel laudaueris / nullū si
teste leti esse putaueris. Quod
tacitum esse vis / nulli dixeris.
Quia nō poteris ab alio silen-
tiū exigere / si tibiipi non pstas /
Tibencius ergo audias / q̃ loq̃-
ris. Nam qui nescit loqui / ne-
scit tacere. Nec tam dissolucio
mundi occupat / sta vt iuuenes
sicut senes / feminē prout viri lo-
qui audeāt / Nulloq; verecūdie
freno lingue trahit habena. Ea
pter Ambrosius li. de officijs
Dicit iquit m semiū grauitas
Et in iuuenibus alacritas. Dic
m adolescentibus verecūdia / Ve
lud q̃dā nature dote omendat.
Nec i ipso corporis motū gestu
et incessu tenenda ē / Nam ve-
recūdia est verba feda supflua
q; repmere / vel respuē. Sed hē
verecūdia abcessit / qua tū mich
il ḡcius est ad ohliādi aīos Vt
inqt Quintilianus li. viij. ō ora
toria īsti. Heu heu q̃d dicā / q̃a
senes quibus p alijs loq̃ suppetit
Ea turpia enormia q; pferre non
audēt. Nue absq; metu verecū
die vtriusq; sexus Juuenes q̃
si effrōtes pferūt. Vtinā pudo
rē gerēt quo medianī lingua tēp
atur Nam teste Sen. ep. xi.
ad lucillū. Verecundia m adole
scēte bo'''' sig'''' ē. Et ep. xxvi. nu
triēdus ē pudor / q̃a q̃ diu dura
uerit i aīo / ādq̃ bone spei locus
eit. q̃ peccāciū multitudo tollit pu
dorē vt ait tul. li. de bisi. Pu-
dore iqt tollit multitudo peccāciū
et desinūt esse pbra maledicta.
Sed indubie negare non possū
huius tempis linguas / tam ma-
leficas fore / vt quasi non nisi ē-
pia placeant / seriosaq; pferetes
odio vel habentur / vel silere mor
artanē. Nullūq; genus hoim,
enormibus assistere veretur elo-
q̃is / eciā ornuis. Et vtinā au-
dire sufficeret / et non pferre / q̃z
oim occasio / defectus verecūdie
est. que si haberē / hmōi nephā-
da vitarent. quia teste Valerio
li. iiij. Verecundia parens est
omnis honesti ohlij. Est tutela
sollemniū officiorū magistra in-
nocencie. cara pximis. accepta
alienis. omni loco / omni tempo
fauorabilem pbens vultū. Vnde
Symachus in suo epistolari. q̃
tū mens honesta est infectus ē.
Sed effrontes inueniunt q̃ tū
memoria practa est quibus silere
si mos esq̃ / honesta conuersatio
vigeret / que turpiloq̃o exinani-
ta est. Merito igit dicebat Ca-
tho. Pauca in conuiuio loquere /
Et illū in metro. Virtute pmā
puto oescere linguam. Prox-
imus ille deo est qui scit ratōne
tacē. Et subdit. Inter conuiuas
fac / sis sermone modestus. Vn
de Alexander ad Aristotilem
Volet tuerim eqtatis custodiē
et pcius oia q̃ gesta sunt loqui

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Quia scz optīa custodia est lig
uam scire refrenare. Unde So-
crates. Sepultus sit apd̄ te ser
mo quem solus audieris. Unde
pictagoricoꝝ disciplina erat di-
scipulos tacere p quinquennium
et postea eruditos loq̄ vt ēfert
Hieroni. sup Ecclesiasticū. Idē
ꝯmemorat Guilermus de con
chis in exordio sue phye quam
duci normannoꝝ ascripsit. Vñ
Ganfred. in poetria. Non ma
nus ad calamū p̄ceps. non lig
ua sit ardens ad verbū. Quo-
rūdā tamen silencia laude in-
digna sūt eoꝝ scz loqui qui ne
sciunt aut tacent vbi loq̄ ꝯgru
erit. Que em̄ gracia tibi si ta-
ces loqui cum nescias. Nam
maius non est dixisse qd̄ noue
ris q̄ siluisse qd̄ nescis vt poīt
Sydonius in suis epistolis li.
v. Rursus nec laudandi sunt
quoꝝ taciturnitas nocz. Expedit
em̄ casibꝰ cōgruis loqui. Unde
Ouidius li. ij. de arte amandi
Qui sermone placet nocitura
silencia vitet. Qui canit arte
canat qui bibit arte bibat. Ex
igua virtus est p̄stare silencia
rebꝰ. Ac ꝯtra grauis est culpa
tacendo loqui Itaqz tacere qñz
loqui est Sepe em̄ taciturnitas
interroganti ꝯsensū minuit Tē-
pet igit̄ quisqz sic linguam et
nutus vt nec tacendo nec verbi
zando supflua annuere videat̄
Vñ Ouid. li sine titulo. Quis
minor est vsu q̄ tacuisse labor.

De vitando mendacio et
piurio Cap lm̄ vij.

Mendaciū linguam red
dit infamem et piuriū
īfidelitatis testimoniū
videtur vt plurimū tamen ho
mines in vaniloquijs et men-
dacijs gloriant̄ nec curant q̄d
dicant solū vt loquantur. De
quibus Seneca ad lucillū ep̄.
xlvij. Iam quidē eciā vbi cau-
sa sublata est mentiuntur ꝯsue
tudinis causa. Verūtamen om-
ne mendaciū fraus est quia te
ste Hugone. Mendaciū est fal
sa vocis significatio cum volun-
tate fallendi Omne igi' menda
cium tantum proditionis spe-
ciem continet. Unde redargu-
endi sunt qui comoditatis aut
venditionis causa mentiri non
erubescunt. Unde tullius libro
p̄mo de officijs. Illiberales et
sordidi sunt questus mercena-
riorū q̄ dum mercā' nichil se p
ficere putāt nisi mencian'. Vnd̄
Tulius li. iij. Tollendū est ex
rebꝰ ꝯtrahendꝰ om̄e mendaciū
q̄a teste Symacho ī suo epl'ai
Minus est alienā sentenciam
spernere q̄ a propria discrepare
quod faciūt mendaces qui ali
ud dicūt aliud senciūt verbisqz
ꝓp̄ijs menti sue ꝯtradicūt. Ac-
tēdant igi' mendaces menda
ciū sic peccatū cēseri vt nō solū
viciū sit apud amicū sed eciam

apud inimicū. Unde lactancius li. de vero cultu. Vir iustus non solū homini amico et familiari sed eciā inimico et ignoto existimabit mētiri. non esse suū nec aliqñ pmittet vt lingua a suo sensu discordet. Huius autē racio est quia vt p̄tactū fuit Omne mendaciū viciū Et quia scienter cōmittit̄ alias mēdaciū non est Si autē iocose menciaris et si peccatū mortiferū non est saltē habitū p̄parat mortis. Absint igi² a q̄cumq; fideli mēdacia quia p̄ticeps mendacioꝝ dyabolus ē cui subseruiūt eius filij mendaces. inter q̄s pociori correccōe īdigēt q̄a sua m̄dacia iuram̄tis affirmāt. Nam teste Quītiliano li. viij. Iurare nisi vbi necesse est graui viro parū cōuenit. Si tam̄ quis ita iuret hesitabit lector an iuram̄to assistere debeat̄. Cui dubietati sane respondendꝫ apparet. Iuram̄to absq; necessitate minīe vtendum expedire. Vtputa illicitum sibi fuerit. Unde Tullius li. i. de offi. Est ius bellicum fidesq; iurisiurādi Et cū hoste sepe seruanda sed nō semp. Quid em̄ ita iuratū est vt mens fieri oportere cōciperet id seruandum est Qd aūt aliter si nō feceis ñllū piuriū est. vt si p̄donibꝫ vel piratis pactū p redimendo capite non tenueris. Nulla inquit fraus est eciā si iurauerīs. Nā cum pirata sit cōmunis omniū hostis nec manifestū nec sibi fides debet esse cōmunis. Unde Tullius li. iij. de offi. Si mq̄t promiseris alicui te daturū beneficiū Et postea scias esse malum aut dabis aut nō Si des sciens peccas Si non das eciā peccas. Promisisti em̄. Cui dubietati respondꝫ. q̄ sapiētes nunq̄ pentēt de eo q̄d p̄miserāt vt dicūt stoyci Hoc tñ v̄bū superbū ē. Nō ē mq̄t turpe mutare cōsiliū. Unde idē tullius philippica xij. optimus ē portus pereūti mutaº cōsilij Nichilominus tñ p̄missa obediēcia iusticie astare iuram̄tis vir quilibet bonus tene². Vñ Allexāder narrāte valerio iuram̄ta sua violat̄ noluit. Vñ cū iret ad dissipādā cīitatē noīe lapsatū obuiū hūit Anaxagim̄ p̄ceptorem suū. sciens allexāder q̄ p ciuitate īter pellaret iuram̄to p̄uenit dicēs. se nō factuꝝ q̄d pecijsset Tūc aūt anaxiēnes postulauit. Vt prelibatā ciuitatē destrueret q̄d audiēs allexāder ciuitatē sue paci reliq̄t. Nūc autē principes sic sua iuram̄ta non sic seruāt. nec solū frāgūt ea q̄ ex volūtate p̄sonali fecerūt sed eciā q̄ ex iure regni vel doīnij p̄decessoꝝ mors faciūt Nimiꝝ i² si p̄ditoꝝ ā m fideliū ꝯuitoꝝ comitiuā habēt Suis em̄ piurijs talez p̄merētur Dicunt em̄ illud Ennodij.

amplectere sanctas que dant bo
na semina fraudes. quia sc̄z pra
uas societates amplectun̄t. sed
tandē fraus repellit fraude. iuxt̄
illud Ouidij li. iij. de arte amā
di. Iuridice fraus est ocessa re
pellere fraudē. Etiam si vera fue
rit mens ipsius q̄a nō sistit mē
dacij m eo q̄ cogitas. aut m eo
q̄ significat verba que profers
Sed tunc mentiris qui fallere
tendis auditorē. tunc autē fallē
tēdis qui illud scis nō fore verū
qd̄ credis auditorē cape ex ver
bis tuis. :

De regimine temperato cor
poris Capitulum viij.

Ex tempe corpis reddit̄
homo bonus. et a disso
lucōe vita fit mmunis
Nam teste Oracio m li. ijmo m
Homo factus est ad vnguem
q̄a sc̄z sub terminis p̄cisis vita
eius ostituta est. Ob hoc viuat
sub lege p̄scisa. vt moribo cōpsi
tus mueniat. Nā magnū opus
est mores oposuisse bonos. De
pius autē vita fit immodesta. te
meritate supbie inurgente. Vnde
Claudianus m maiori. Inqui
nat egregios. adiuncta super
bia mores. Veteres autem non
sic vivere. Nam superbie fastu
derelicto. commessationum quo
q̄z et ebrietatum deglutione
spreta. moderamine rito. vitam
duxerunt. Vnde Hieronimus
contra Iouinianum allegat sto
icum narrantem qualiter sacer
dotes egipcij. mundi negocijs
postpositis. in templo semp deū
coluerunt. sicutq̄z naturas stu
diosissime contemplati sunt.
nunq̄ se mulieribo miscuerunt
nunquam cognatos aut ꝓpin
quos seu liberos viderunt. eo
tempe quo diuīo cultui se man
cipauerunt. carnibus et vino
se semper abstinuerunt propter
castitatem. et pane tato vesce
bantur. ne onerarēt stomachū.
Oleum tamen in pulmētis no
uerant. et hoc parum propter
nauseam. cubile eis erat de fo
liis palmar̄ oportū. O vtinā te
pis huius viri sapiētes. p̄cipue
sacdotes. vitā suā pit moderarēt
tūc pirēt excessus. a saltē minue
rē. qbo humana vita maculat̄. Vnde
Lucanus li. ij. In pma creacōis
secta fuit tenē mod. quia sc̄z ab
exordio rebo singul̄ vite mode
tamine mditum est. Vnde philo
sophi veteres humanam vitam
tripartitam distinxerunt. vt re
fert Fulgencius libro secundo
mictologiarum. primam vitā
duxerunt contemplatiuam. et
illam applicuerunt minue. que
grece immortalis virgo dicitur
quia sapiencia immortalis est.
Ipsa autē minua dea sapiencie
atheis vōbat. i cuius mēoriā
vetes sapiētes. noctuā elegerūt.
eo q̄ sapia. i tenebris maxie lu
cz. sc̄z in anxietatibo occurrētibo

Rursus aliam vitam duxerūt
actiuā. Quā attribuerūt iuno
ni/que quasi a iuuādo dicta est
Que iuno/regnis pesse di². Cū
sceptro depīgit/et diuiciaꝝ cre
dit mater. In cuius memoriā
pauonem acceperūt/q diuicijs
cōpat/eo q posteriora nudat ꝛ
anteriora ornat/Sic diuicie ad
tēpus/vitā ornant. Sed postre
ma hoīnis/nuda deserūt. Rur/
sus tertiā vitā voluptariā duxe
runt/quā veneri ascripserunt/.
Eo q dea voluptatis credit/et
alio noīne dicta est frodis q̄si
spuma. ferē q; nata ex virilibo
saturni/in mari pjectis. Hanc
veteres nudam depinxerūt. Eo
q suos amatores de nudare so
let. In cuius memoriam rosas
acceperunt. Quia sicut rosa de
lectat/et cito marcessit/sic libi/
do. Alij tū in memoriā eius co
lūbas depinxerūt/cū sint in co
ytu feruide/. alij vero concham
marinam/eo q libidini tota ī
mixta est. Hec Jeronimus au/
disti ergo triplicē vitam phos
descripsisse/quatū pīma sapiētū
est/et tēpatissima. Secūda ve/
ro ē in mundo viuēciū/in q̄ mo
destia cōpetēs potest obseruari/
Tercia autē vita/q voluptuosa
dicit. Ipsa ē/quā ducūt vanita
tū amatores/ebetatē sectātes/oēz
q; vite regulam respuētes. In
qua vita fama pdit. diuicie osu
mūt². et corpus corrūpitur/vita
breuia². visus minuit². senectus
accelerat². sēsus dissoluūt². et stu
diū pēclitat². et fere innumera/
bilū vicioꝝ genera huius vite
occasione aggregā². Hec eīn vi
ta solū de corpore curat/et tū cu
rādo ipm exterminat/O q̄ lauda
bil cura fedy nutrire corpus/sac
cū stercorū cāta munire custodia/
Vnde Seū. ad lucillū ep. xciij.
Multis ꝓdest q corpori ꝓdest/q
p eo mltū timz/qui ad illū oīa
refert/q̄si dicēt q magis ꝓdūtus
ē regē corpus. Expedit autē sic
ipm regē/vt nō deroge² vite ho
neste/q ī tēpāti nō faciūt. Vnde
idē seū. vbi sup subdit. Dic m
q̄t nos gerē debēūs/tāq̄ viuē
nō possumus sine corpore sez m
pūri vita/. Et subdit aga² mq̄t
eis cura diligentissime/Ita tam
vt exigit racō vel fides eccā ī ig
ne mittēdy sit/Et idē seū. ep. xc/
xiij corpusculū rē necessariā ma
gis cred/q̄ magnā. michil mq̄t
fū illo fieri potest/Ita nutricēdy
ē corpus/nō ad voluptatē. ꝓ ad
necitatē/eo q corpus nō est do
mus voluptatis aīe/. sed potius
ꝛmodatū hospiciū. vū idē Seū
ep. lxx. Dis adūsus hoc corpus
liber esse tāq̄ mīgtuus habita
Expedit i² corpus tēpate regere
ne sua ī tēpties sceleta germi
net. Si eīn ipetis pmos refre/
nare nō posses/Saltē occurrēti
racōi acqescas. Sapiēs est tam
qui peccatorū excēdijs obstat.

Quia teste Seneca ep̄ lxxxv. Facilius est viciorū inicia prohibere q̄ impetū regere. Sed dicet aliq̄s quia et si corpus domari potest, animus tamen videt̄ supari non posse. Quomō igit̄ quis tempate viuet. Unde Cicero. Nulla est inquit tanta vis corpis que frangi non possit, animū vero vincere aut iracundiam prohibere nemo potest. Qui enim hec fecerit non summis viris, sed deo similimus ē. Que verba innuere vident̄ animū tempari non posse. Hoc tñ non ita credas nec ex verbis p̄dictis intelliges impossibilitatē, sed difficultatē quia sc; animi passiones difficult̄ rep̄muntur ab eo signant̄ cuius vita dissoluta et intempata est. Omnes tamē aī motus, sedula corpis castigacōe discretoq; ɔsilio rep̄mi possunt, sic saltē vt ad peccatum mortale non ducant.

¶ De prudencia acquirenda Capitulum ix.

Prudencia sapientes homines reddit q̄ ad ea que agenda sūt, sine q̄ nullus ꝓsperos terminos vite attingere valet. Hec em̄ prudēcia non solū p̄sencia, sed eciā p̄terita et futura concernit. Unde Therencius in adelphis. Istud est sape, non qd̄ est ante pedes habes videre, sed eciā illa que futura sunt ꝓspicere. Unde Hiero. ɔtra ruffinū narrat, pictagoras dixisse, duo tempa maxīe ꝓspicienda fore. Intuenda em̄ sunt ea que acturi sumus, et ea que gessimus, quia sc; prudens p̄terita debet meditari, vt eoꝝ exemplo deliberare q̄at in posterū q̄d sit facturus, et quo fine opus futurū termīare valebit. Unde Boecius li. ij. de ɔsol. Non quod ante oculos situ est sufficit intueri, quia rerū exitus prudencia metit̄. Et q̄ntilianus li. viij. Prudētis inq̄t est, vt sui opis principium intelligat, et cur id sit, sciat. Non itaq; ꝑniciosū est vires fiducia preueniri quia sc; stulticia est sic in ꝓprijs viribꝰ ɔfidere, vt non meditet̄ quid sit vel possit accidere. Unde Ganfredus in poetria. Gressum p̄currant oculi, p̄consule mentē. Et vires metire tuas, si fortis es audi g̃ndia, si fragil̄ viribꝰ īpone minora. q̄a videlicz vnusq̄sq; prudēs opus debz assumē iux̄ q̄ntitatē viriū, que suppetunt ei. Si tamen virtus debilis fuerit, spe atq; fiducia debet animari. Nam sepe fragiles, spei gracia fiūt viriles. Et ideo subdit gāfredus vbi sup̄. Si posse sit, artū dilates animū, si corpus debile, mens sit fortis, ⁊ exiguas vires supplere memento scilicz per spem grandem, vires suppleri debent. Hoc enim agere magna ars, atq; prudencia est.

Unde Ouidius li. i. de arte amandi. Arte cito naues diriguntur
In omnibus enim ars et prudentia prodest. Sed plures prudencie
stulticiam ponunt nec attendunt
id nocere posse quod sepius diuitiunt. Quos redarguit Ouidius
li. de ponto. Tu modo fac time
as et que tibi leta videntur. Dum
loquis tristia fieri posse. Nam
teste Virgilio li. i. fices animos
incognita turbat. Prudentes
ideo studeant prognoscere quid
sint acturi. Iterum prudes fieri
cupiens veteres conspiciat dies
et antiquorum exempla suis oculis
ponat. Put facicdy instruit
Seneca li. vij de naturalibus quæ
stionibus. Hec enim via prudecie
summa est veterum exemplis edoceri
Prius quam pialis corrigi non oportere. Quod nunc faciunt seculi sapientes quorum sapiecia stulticia est. Preferunt enim virtutibus
diuicias mutiles. cum tamen diuicie virtutibus fruire habeant.
Vnde Senecam ad lucillum epi. lxxxi
Seruiant deteriora melioribus
sic virtutibus fortuita quæ nichil
habent magnificum nisi quia
illa mirari osueuimus. Si enim
diuicie ex se bone essent suum p
ficerent possessorem quæ ad modum
virtutes reddunt hominem vir
tuosum. Sed paldubio diuicie
et opes sepius assunt prauis quam
virtuosis. Unde Seneca epi.
lxxxvij. Illud inquit quod con
tempsisse at sæpissime potest
ex se bonum non est. Omnia sunt opes
Tenoribus enim contingunt sepe ob hoc
diuicijs non est obmittendum nam
teste tullio li. de paradoxis. Ea
non sunt optima estimanda quæ
naufragio a incendio amitti pnt.
Sed virtutis pcium gratde est quia
nec eripi nec subripi potest nec
incendio a naufragio amittit. Ita
teat igitur vitilitatis spes vt va
leat honestas vt inquit tullius
libro iij. de offi. absit igitur
vt prudes aim figat in hijs tm
fluxis quæ non sunt nisi forinseca
ornamenta hominemq; interius
non pficiunt. Vnde apuleyus li
bro de deo socratis. Ea quæ diuites
spectare solemus vt equos qs
mercamur. Necq; enim in equis
emendis faleras desideramus sed
ipm equum nudum a solum vt
sit ad speciem honestus ad cur
sum lenis ad vecturam validus.
Sed hominum stulticia hec est
illos prudentes virtuososq; pu
tare quibus ridet fortuna. Unde
Senecam ad lucillum. qui stultus est
qui equum emptuus non ip
sum respicit sed stratum cuius
et frena. Sic insipiens est qui
hominem ex fortuna aut veste
estimat. Vnde idem epi. lxxvij. loquens
de diuitibus ait. Cum maxime p
sente populo elati incesserunt
neo tm eorum quos diuicie extol
lunt magnus est. Quo de quo solo virtutes aprudentibus magne estimantur.

Nota

Et idē ep̄. lxxxi. abstrahamus inquit a rectitudiē diuicias honores ꝛc. Que optiē nostra cara sūt. Tunc eīm vilia p̄ciosa fiēt

¶ De prouidencia circa fortuita Capitulum x.

Vir prouidus debet intueri p̄terita p̄sencia et futura. Nam ex preteritis homo docet̄ cauere futura et regulare p̄sencia. Stulti aūt non considerāt sed de p̄sentibꝫ solum sollicitāt̄. In ꝓcessu vero temporis communiter deficiunt. Vir autē rebus qui bene vtitur tempore optuno nō indigebit. Prudens igit̄ intueat̄ q̄d sibi contingere potest et casibꝫ prouideat fortuitis. Vnde Tulius li. i. de officijs. Illud inq̄t magni ingenij est cogitacōe ꝑcipere et ante cōstituere. Quid euenire possit et q̄d agēdꝫ sit cū euenerit. Et Seneca ad lucillum Ep̄. iiij. Aduersus inq̄t omnia que accidere possunt te adhortare ꝛ īdura. Et subdit noli huic trāquillitati confidere. In momēto enim mare concutit̄. lamētādum igit̄. Quia rerꝫ possessores abutunt̄ eis. Temporeq̄ necessitatis sibi succurrē neq̄unt eo q̄ ꝓuidi nō sunt. Alij vero prouidi fieri credentes que habent ita custodiūt et parcimonisant q̄ vti eciam vbi congruit non audēt. Itaq̄ laboribꝫ assiduis et forsan criminibꝫ interueniē tibꝫ plurimi opes agregāt qui bus minime prosperant̄. Horū autem nulli prouidi sed amborꝫ mētes stulticia occupat. Vnus autem solida dispēsacōe alius tenacissima bonorū detencione insipiens conprobatur. Vnus peccat quia se nunquam egere formidat. Alius deficit eo q̄ indigē sic timꝫ q̄ nil sibi sufficit. Vnde Oracius in li. carminum. Non possibilitate multa vocab̄ recte beatū. Rectius enim occupat nomen beati qui scit deorū muneribꝫ sapineter vti. duraq̄ pauperiem pati. Itaq̄ beatior est qui scit pati angustiam q̄ qui bonorꝫ amplam possidet copiam. Nec eciam felix aut prudens esse dicit̄ qui bonorū prodigus dispensator inuenit̄. Vnde Cicero. Rerū inquit mobilium facultas non stat in copia extēdenda sed in bene vtendo illa. Et didimus ad alexandrꝫ. Beatus enim rerum ꝯditor varias species formauit in mundo q̄rꝫ vsum humano arbitrio ꝑmisit discernēdꝫ. Nam hominē deus ꝯstituit principē rerū vt eis ꝓuide et prudenter vtatur. Et licet omnia sint bona. sepius tamen nocēt homini bona non ex se sed humano abusu. Vnde Ouidius ij. de tristibus. Nil ꝓdest q̄d non ledere possit. Et ꝓsper li. epigrāmatū. Et bona q̄ ꝑius natu re dono suꝑsūt augēt pcci pōde

Cuncta bōis ꝓsunt q̄s et mors
ipa beatos efficit/vt sumāt p̄mi
a. Et Maxīanus. Nō res ī vi
cio/sed malefacta cadunt. que
verba nil aliud sonāt/nisi q̄ ꝓ
uide rebus est vtēdum/alias in
rebus peccat hō/que tn̄ ex se bo
ne sunt. Aniaduertat igi' pru
dēs/q̄d tēpus exigit. Nā teste
socte. Melius est cauē/q̄ pauē
Et ī ꝓu. sapientū dici'. Qd bo
num est in alieno malo fugien
da aspicē/nec debet ꝓspici solū
fortuā pn̄s licz ꝓspera. Vn̄ the
rēcius in phorīone. Dum max
ime hoī ꝓspere sunt res/tūc em̄
maxīe meditari oportz/q̄ pacto
aduersus erūpnā fecerit/qd ī pro
uidi n̄ faciūt. ideo ꝯcuciēte eos
fortuā desperant/qm̄ futura non
p̄cogitāt. Vn̄ Sen̄ ad lucillum
ep. lxxxvi. p̄cogitati mali mol
lis est ictus/ꝫ stultis et fortune
credētibꝰ oīs vide' noua rer̄ fa
cies inopia. magnaq̄ ꝑs est a
put īpitos mali nouitas. Ideo
sapiens assuescit se malis futu
ris/et que aliū diu paciendo fa
ciunt leuia/hic leue facit diu co
gitādo. Quot em̄ hmōi improui
dos vidi/Jaculis enī imminenti
bus fere insensati fiebāt. Sed
ꝓspera manente fortuna/tanto
applausu titillabātur/vt tota eo
rū facies gaudio mirabili licet
incōsulto dedicata esset. Si ig'
ꝓuidus es/p̄cogita te cadē pos
se/et si casus venerit tibi/ne pu
tas tibi moꝑmatū accidisse. Vn̄
Catho. Cum fueris felix/q̄ sūt
aduersa caueto. Prospice que
veniunt/hos casus esse ferēdos.
Nam leuius ledit/quitq̄d ꝓ
uidimus ante. Quod tibi suspc
tū est/cōfestim discute quid sit/
Namq̄ solent primo/que sunt
neglecta/nocē. Tranq̄llis in re
bus/que sunt aduersa/caueto.
Fiebꝰ in aduers/melius sperare
memento. Ex quibꝰ apparz for
tuna ꝓspera amicos sibi debere
ꝓuidere p̄meditādo casus possi
biles eis/vt leuius ledāt/quoꝝ
p̄meditatio alieno exp̄imento
optime ꝯcitat. Vnde Tibullius
Felix q̄cumq̄ dolore alterius
didicit posse cauere suū. Et oui
dius li. iij. de arte amandi. Di
scite a paleis vestris/medere q̄
relis. quia vt idē ponit li. de re
medijs. Que nimis apparēt/re
cia/vitat auis. Sed forsitan cō
gruit/vt excogitemus causaꝫ in
sipiencie huius seculi. Plures
em̄ ꝓuide non viuūt/qui tem
pus non discernūt a tempe/nec
agenda ꝯgruis non discernūt
horis. Verūtam̄ teste sapiente
Omnia tempus habent. omni
q̄ negocio tempus est/et mag
na pars prouidencie est/tempo
ris optunitatē obꝫuaē. Vn̄ oui.
de reme. li. ij. Tempibꝰ medi
cine ꝯgrue date ꝓsūt/ꝛ date n̄
apto tempe vina nocēt. Prin
cipijs obsta/sero medicīa paratur

Que verba nil aliud sonāt/nisi
q̄ ꝓuidus sui opis oportunitatē
q̄rit/ tempeq; ꝯgruo agere di-
sponit/ Unde Catho. Tempibꝫ
mores sapiens sine crimīe mu
tat/ Insipiens esto/ dum tēpus
postulat ā res/ Stulticiā sīlaē
loco prudēcia sūma ē/ Itaq; oīa
tēpus habent/ Unde Ouidius li.
de ponto/ Leta quidē letus/ cecini/
cano tristia tristis/ Conueniēs
mens opi tempus vterq; suum
O vtinā hij saltē qui se doctos
putant/ ꝓuide viuerēt/ tēpibusq̄
cōgruis singula distribuerent
Dices eīn q̄ sapiens non es.
tu igit̄ ꝯsiliū q̄re/ vt si ꝓprio sen
su te regere nescis/ alieno saltē
consilio/ dirigi ne recuses/ Unde
Planctus/ Priusq̄ incipias cō
sulto/ aut vbi consuleis/ mature
opus/ facito/ Et tul. li. de senec.
Non viribꝫ aut velocitate cor-
poris/ res magne gerunt̄/ sꝫ ꝯsi-
lio/ auctoritate/ ⁊ sentēcia/ Nam
ꝯsilio qui non vtit̄/ nimiꝝ si sui
corpis finem bonū non sortitur
Unde tul. in philippica xi. Mai
oris ꝯsilij est p̄uidere/ ne q̄d tri
ste accidat/ sed animi est fortit̄
ferre si euenerit/ Itaq; laudabi
le ⁊ ꝯsilio p̄uidere ē tristia/ ⁊ pa
cient̄ ferre omnia/ Nam teste
q̄ntiliano li. ij. Plurimū in cō
silijs/ valet auctoritas/ Nam et
optimus et prudētissimus ꝯsul
haberi debꝫ/ cui de virtutibꝫ atq;
honestis credere omnes volunt

Sed plurimi incōsulte viuunt
stultoꝝq; ꝯsilia/ que ita dici nō
merent̄ q̄rūt/ Sapientū enim
ꝯsilia recusant/ eo q̄ consentire
sapiētibꝫ non intendūt/ Nemo
tamen tam prudēs ex ꝓprio sen
su/ quin alieno egere possit/ Unde
Sydonius in suo epistolari li.
iij. Plurimū laudis siquidē
viuentes moribꝫ suis applicant
q̄ciens negociaturi sunt ꝯsilia
pitoꝝ. Unde Catho. Consilium
archanū tacito committe sodali
Utile ꝯsilium dominus ne de-
spice serui. Nullius sensum si
prodest/ contempseris vmq̄. Et
Ganfredus in poetria. Si vis
bene duci/ te certo committe du-
ci/ Nec tamen vti ꝯsilio hij vi-
dentur/ qui proprie voluntati
maxime innitunt̄/ nec vota que
runt aliena/ vt consenciāt/ aut
se dirigant/ sed vt temptent/ et
prudentē morem habere videan
tur/ de quibus Apuleyus libro
de deo socratis. Quidam per
augiportam temptantes/ consi-
lia non ex suo corde/ sed ex alie
nis vocibꝫ colligant/ Et vt ibi
dixerī non animo/ sed auribꝫ co
gitant/ Itaq; animū suum/ con
silijs acceptandis non aptant/
Cum tamen q̄ntilianus li. viij.
dicat/ Nouit q̄sq; quid factu-
rus sit/ non tm̄ ex p̄ceptis/ q̄n-
ymmo ex sui natura expedit/ vt
ꝯsiliū capiat formāde actionis
Nā teste Sen̄ ad lu. ep̄. xxiij.

Boni viri auiditas/tuta ē/que
subit ex bona cōsciencia/ꝛ hone
stis cōsiliis/. Pauci eñ sūt/qui
cōsilio se/suaqꝫ disponāt/obꝫ
more eoꝝ qui in fluībus natāt
Non eunt/sed ferunt/Sed tur
pe est non ire/sed ferri/et subito
in medio turbine reꝝ obstupē
/et querē quomodo huc veniat
Inqt Señ. ep. xxxvii. Pru
dētes igit cōsilia q̄rāt/Non p̄ci
se vt audiāt/sed eciā vt acquie
scant/vt veniente prosperitate
leticia subita et incognita non
sit/vt eciā aduersis imminentibꝫ
terrere non oporteat/Vnde tulli
us li. i. de offi. Fortis animi et
cōstantis est/non perturbari in
rebꝫ asperis/Sed consilio vti.
/nec a racōe discedē/Vnde boni in
genii est fortunis ꝑcipere/et añ
constituere/quid euenire possit/
/Et quid agendꝫ cum euenerit.
/Si quis eñ hoc fecerit prospe
ritate nō seducet/et asperitate
non despetabit/Ideo ī prou. sa
pientū dicit/Quod diu liberādꝫ
est/ꝙ statuendꝫ ē semel/nec tñ
sufficit cōsiliū capere/nisi matu
rū fuerit/Consilia eñ leuia/qñ
qꝫ non dirigunt/sed pocius de
uiant/Vñ Socrates velox cōsi
liū seqt penitēcia/maxīeqꝫ cō
silio ꝯtraria sūt/festinacō et ira

¶ De facili credulitate re
probanda Capitulū xi.

Prudentis est vt de faci
li non credat. Vnde pe
tronius/nunquam recte faciet
qui cito credit. Nam q̄ cito cre
dit/cito fert in inconsultū itaqꝫ
sapienter nō viuit prudēs. Ita
qꝫ credulitas nec supposicionis
modꝫ habeat sicut opīo/nec cer
titudinē mox accipiat/sed mo
re medio se gerat/q̄a teste var
rone in suis sentenciis. Fides ē
media et opīoīs ꝛ scire neutꝝ
attingens/prudēs igit non de
facili credat eciā famosū qd au
dit si extiterit/nā plurima sūt
famosa. que tam sūt mendosa.
Ideo tullius ī rethoica ii. Facta
non famā spectari oportet Et ter
culianus ī appollogetico suo/fa
me nō credit n̄ sit incōsideratus
sapiēs/q̄a sapiēs non credit in
certo/ne forte illud os mēdacis
seīauerit/q̄d sepe fit. ā ingenio
emulacōis/ā arbitrio suspicōis
aut assueta q̄bus dā menciendi
volūtate. Vñ allexāder didimo
et didimus scripserūt Allexan
dro. Fore non semp credēdꝫ Vñ
Señ. in ypollito ꝯtēpne famā
Et idē Señ. li. de q̄tuor v̄tuti
bus. Prudētis ꝓpriū ē exami
nare ꝯsilia/et nō cito facili cre
dulitate ad falsa prolabi. Sed
inquiramus cur tam facilis est
plurium credulitas. Multi eñ
facilime credunt Eciam si falsū
sit quod fieri cupiunt De qui
bus. Seneca in hercule furen
te. Qui fieri miseri volunt hoc
facile credunt Hii eñ laudādi

non sūt. quia eoꝝ stulticia cre-
dulitatē nō gignit. Sed nec sūt
cōmēdabiles q̄ nulli credere vo-
lūt. nisi videant quod audiūt.
Nam teste Sen. ep. iij. ad lu-
cillū. Vtrūq; viciū est. et oībꝫ
credē et nulli. Et Quintilianus
C. xv. Facinus est illud tm̄ cre-
dere q̄d ē de rebꝫ humaīs actū.
Prudentes tn̄ ꝓpicius bona q̄
mala credere debent. Ipsorūq;
auris ad criīa difficil' esse debꝫ
vt in ꝓu. sapientū dici'. Vnde
Ouidius li. vij. methamorph.
Facies etasq; ius videbant ad
ulteriū credere more. Que vba
sonant sepius diuersa esse iudi-
cia. Verūtn̄ bonis pocius credēdꝫ
est. plurimi tn̄ pocius malis q̄
bonis credūt. Vnd' Ouidius li.
iiij. de fastis. Sed nos in viciū
credula turba sumus. Ideo ka-
tho. Nil temere crede. Et ꝓsper
li. epygramatū. Non pareāt fa-
ciles. seuis rumoribꝫ aures. Qd̄
nescire iuuat. credere nō libeat.
Nam cercior aure arbit' ē ocu-
lus. mq̄t Ganfredus ī poetria
Sed illud ouidij li. i. de reme-
dijs verifica'. Dū sibi q̄sq; placꝫ
credula turba sumus. ideo oui-
dius li. iiij. de arte amādi. Nō
cito credideris q̄ cito credere le-
dat. Ex^m nobis non bn̄ procer-
erit. Et Ouidius in epl'is. Tar-
da solet magnis rebꝫ in esse fi-
des. Quia igi' plurimoꝝ stulto-
rū credulitas leuis ē. Ideo fal-
sa plurima ꝓ veris haben' erro-
resq; gignūt. et ꝓtenendis ꝓ-
mulgan'. a q̄bꝫ discedere facile
non ē si credulitatē exhibueris.
Vn̄ Sen. li. iij. de bn̄ficijs. Nō
est leuitas a cognito et dāpna-
to errore discedē. Nam sup̄be
stulticie ꝑseuetācia ē dicere q̄d
mq̄t semel dixi q̄lecūq; fixū na-
tūq; sit. tales em̄ suos verēt' er-
rores. Non ē tn̄ turpe eū remu-
tare cōsiliū. Vn̄ Sen. ad lucillū
Ep. i. Ceci ducē q̄rūt nos sine
duce erramus. Et ideo difficult'
ad sanitatē ꝑuenimus. q̄a nos
egrotare nescimus. hec em̄ oīa
mala faciūt errores. qui ex leui
credulitate sustinen'. Nec tn̄
dico aliq; hoīez fore errare qui
non possit. saltē q̄ntū ex huma-
na ꝑfeccione cōtigat. Nec tam̄
inde laudādus ē. sed illaudabi-
lior. et vt verū dicā detestabil'
in errore q̄ ꝑseuetat. Vnd' Tul-
lius ī philippica xij. Cuius libet
hoīs est errare. nullius autē ni-
si insipiētis ꝓseuetare in erroē.
Posteriores em̄ cogitacōes vt
autē solent esse sapiencōres. Et
idē Tullius li. de legibꝫ. Non
est viri boni errare et diligere.
Quod per se non est diligendū.
Vtinam igitur erroribus nul-
lus se implicet quibus proui-
dencia offenditur. et perditur.
Ad quam eciam obtinendam
homo per errores īdisponitur.
Quia teste Valerio libro ix.

Temeritati, primus ē error / et addet ad ledendy / p quē error ē homo non sponte / ꝗ vanis ꝛci/tatus ymaginacōibo culpis se m/plicat + in hoc eriā quidā decipi unē / qui errore vite veritatē cre dere putat. itaq; figurata falsi/tas / veritatis ymaginem sepius monstrat. Nunqd ēm enuncia cio veridica videt / que iuramentis affirmat / que nutibo et signis solidatur / que testibo firmatur. Hec ēm oia qiiq; falsitati sup/petūt. itaq; falsū p vero sepius accipi / nec de facili vnū ab al tero discernitur / qū referens mē dosus non creditur. aut qndo auctoritate pficitur / aut si colo/tibo verisimilibo ab ipso platū deducitur. Quid igi / prudens facturus erit + aut falso credet qd non libet. aut discredit cū tamen discredēdi color nō assit sicuera si prudēs fuerit / non de facili credet / ꝗ deliberacōe pba/bita si discredēdi causa non m/tercuerit sub qdā tempte absq; temeritate se sibi non ognito cō sentire aut saltē non dissentire poterit. Sapientes ēm qnq; er rasse nullus formidet / vbi pci/pue falsitas veritatis speciē ꝯ tulit. Unde Ouidius li. i. de re medijs. Et mala sunt vicina bo nis errore sub ipso. Pro vicio virtus crimen sepe tulit. Et ora tor li. ij. Siepe / error m diuersa trahens / cū spūs efficit vnū.

De stulicia fugienda Capitulum duodecimū.

Stulicia hoīem bestijs equat / et angelos a ce tibo elongat. Stulicia hoīes titubare facit / et crimnū pondera sentire non cogit. Ge/nerat vaniloquium mutos incōpo sitos dissolutos vsus / et ommū maleficiorū genera de facili stul/to atingunt. Unde Lactancius li. de vera iusticia. Stulicia ē in factis dictisq; p ignorancia; boni atq; recti errato. Et iu. de senectute. Tanta mest stulti cie incōstancia atq; puerilitas q omnes eam adepti exoptāt et adeptam accusant. Et idem Tullius libro primo de natura deorum. Stulti nec vitare veni encia / nec ferre possunt presen/cia. Discernamus ergo stulti tiarum varietatem. Quidam enim stulti sunt / eo q naturali/bus donis ab exordio nature carent. Horum quidem stulti/cia excusabilis / nec peccata ge/rit. Sed potest eciam genitura quis a casu non procurato in e/am inciderit / aliorum quorum desiderium et hystriones habe ri et cathenationibus quousq; iritantem in plateis dissoluci/ones ostendere atq; tanto ma gis gloriari quanto ab eis tur pius sit vel narratur. Quibus eciam nulla est complacencia nisi in turpibus et oprtibo oīm

racōe disc̄pāabo. Hij em̄ miseri
et ꝗui sūt Vn̄ Tullius li. de pa
doxis. stulto ꝗ sentēcia fuit. q̄a
sc̄ ralit sentēciari sūt. q̄ oēs in
samiāt et ꝗui sūt. Hij em̄ alioꝝ
ēmina deregūt. q̄ suoꝝ p̄minima
multitudiē obliuiscūt. Vnd̄ ulli
m tusculu. q̄stioīb̄ li. iij. Stulti
ē p̄ū alioꝝ vicia cernē. q̄ suoꝝ
obliuisci. Et sic stultus si q̄a re
fert nil vtputo refert. ip̄ius em̄
vba illo p̄dē digna sūt. Absit
tū vt eos stultos putemus. q̄ꝝ
cautela est stulticiā loco simila
re vt p̄ius euitare queāt. plu
res em̄ stultis nocere nō dedīg
nant. qui tū sapiētib̄ emulāt
Vn̄. Catho. Insipiēs esto. cum
tp̄s postulat. ā res. Stulticiā si
mulare loco. prudentia sūma est
Et ouidius li. iiij. de tristibus
Poesitan hoc studiū poscit furor
hic aliq̄b eoꝝq̄ stulticia prudē
cia est. Sed hij stulti sunt quo
rum finis in eptus. quorū de li
deria p̄ua. et mores mhonesta
tis speciem gerunt. excessusq̄
continue sectantur. et omni pru
dēcie temperamento cōtrariant.
Cum tū Sen̄. dicat Ep̄. xxxix.
ad lucillū. Magni mq̄t animi ē
mediocria malle. q̄ mūma. Ne
cesse est em̄ vt exeat cupiditas
que naturalem modū trāstulit
Quia sc̄ sit ltoꝝ appetitus cua
nescit. eo q̄ natuē limitib̄ nō
refrenat. Ideo stulti nuncupati
sūt. quoꝝ stulticia mpba et tri
sticia amencie materiē ostēdit
Vnde Symachus ī li. i. epl̄aꝝ
letitia res loquax est atq̄ ostē
tatrix sui. q̄d de leticia stultorū
mtelligendy est. Nam mpborū
letitia cito ad plāciē cadit. eoꝝ
q̄ laus et lasciuia nūq̄ hīt cō
cordiā. Vt ex p̄ū. sapientū colli
gi. Nempe stulti ī cūctis extre
misant. et in suis letitiis indi
gestis. et mōsultis. ita gloriāt
vt se posse cadē. nō timeāt. Sed
teste Ennodio nulla fides letis
integra nec dubijs. Et ganfre
dus in poetria Pyrenum exem
plar habere docem. in illis. Cas
bus in letis. semp p̄ioꝝ a cauere
Digit̄ stulti attendite. q̄m oīs
letitia tristitia est. Exultacō ca
sus tusus plāctus laus dedecus
munera quoq̄ vobis facta. vias
p̄dicoīs vobis ministrāt vūsq̄
nutibus stutils hominū tēpora
vane detinetis. Cum mib̄ quo
q̄ ī vob̄ et ceteis fomtū mistra
tis. Vnde Ouidius li. i. de arte
amādi. Mens erit apta capi tūc
cū letissima rex. et seges ī p̄gui
luxuriabit humo. pectora nimiū
gaudēt. nec sūt attenta dolore
Ipa blāda tunc subiit arte venus.
Heu lamentabil letitia. q̄ ve
nei famulat. q̄ stultoꝝ nūcupa
letitia. Attendite em̄ illud cui
dij li. de ponto. Tu modo fac ti
meas. q̄ q̄ tibi leta videt. Dum
loqtur fieri tristia posse puta.
quod stulti minime cōsiderant

De stulto amore vitando
Capitulum tredecimum

Fatuus amor iudicium impedit racioīs et ī causa ꝓpa vnusquisq; frequēt seducit. Amor eīm excecat vt vere iudicare non permittat. Prudens igi' si fieri cupis medio interposito tuā discerne causam et alterꝫ tibi prestituas et de alio qđ iudicaueris de te ipo arbitraris iudicādū. Nosti eīm teste aristotile ij. de anima. Visum causari sn̄ medio non posse et obiectū sensui suprapositum sensacōem impedit. Si igi' tu tibi ꝓpīquior fis et immediacior q̄ res quecūq; visui suprapositā quomō igi' de te iudicare poteris. Tu igi' mediū q̄ras et in alio ɔsidera qđ de te iudicaē cupis. q̄a pluimos ꝓpius excecat amor. Nam vt ex ꝓu. sapientū colligitur. q̄ amare ⁊ sapere vix a deo ɔcedit. quia scz raro accidit q̄ homo sapient iudicet de eo qđ amat. Vn̄ Varro ī suis sētēcijs nullus inq̄t tā modeste iudicat sua sicut aliena hoc autē accidit eo q̄ nemo sibi inuidet. Nā oli. Tobares magus alexādro dicebat. Natura inq̄t mortaliū h° modo p̄ua et sinistra dici potest eo q̄ in suo quisq; negocio ebecior est q̄ ī alieno. Et Therēcius in adelphis. Hoīe inquit imperito nil iniustius q̄ nichil rectū putat nisi qđ ipe fecit. oīmq; hominū natūre est vt alieā melius iudicēt q̄ sua. Vir igitur prudēs vt de ꝓprijs bene iudicet. alieā vero ɔsideret. sed reuera teste. Plinio in ep̄. ad corneliū. tantū q̄sq; sue inuencioni fauet. Et q̄ntilianus li. ij. Alieā quoq; vicia magis vult q̄sq; rep̄hendi q̄ sua. Vn̄ Lactācius li. de falsa sapien̄. Nemo potest de se recte iudicare sz aliena melius iudicat q̄ sua. Et tullius li. i. de officijs. Nescio q̄mō sit vt melius in alijs q̄ in nob̄ metip̄is c̄namus si q̄d delinq̄tur. Hec eīm omnia ꝓprius facit amor. Vn̄. Sen̄ ep̄. xxvi. ad lucillū. Vna est cathena que nos alligatos tenz scz amō. vnde aliqui sunt qui nichil rectū nisi qđ placz dicunt vt inquit Oracius in ep̄. Et. ouidius li. de ponto. Qđ facit quisq; tuet opus. Et. Marcialis coquus. Quis eīm dampnat sua vota libent quasi diceret nullus. Vnde Auianus dicit. Sic mos est hominū quicq̄d sibi fecerit ipe vile licet maneat approbat tamē omē. Ecce audiuimus q̄lit omnes hoīnes ī factis ꝓprijs male iudicāt et ideo suoꝝ delictoꝝ correctionē non assequūt. Qm̄ teste maxīano. Non intellecti nulla ē correccō morbi. nō solū tn̄ hoīnes peccata ꝓpa nō ītelligūt sed eciā bō quedam si fecerint sublimare valde ɔtendūt

Iux̄ illud petronij. Omēs ap
tis oculis bona sua ꝯputāt pl'i
mi tamē alios putāt velle hoc
qd̄ volūt et ī alijs esse hoc qd̄
ī ip̄is senciunt. Itaq; imprudē
tissimū ip̄oꝝ iudiciū est nō tm̄
de ea q̄ de seip̄is iudicant sed
quo ad illa etiam que de alijs
ex seip̄is arbitrant. Vnde Iu
lius celsus li. ij Que volumus
libenter credimus et que senti
mus aliosq; sentire speramus
Hoꝝ aūt iudicium fallibile ni
mis est et sepius erroneū. nec
tamen reprobo alteri si facias
qd̄ tibi fiei petas. aliū tn̄ tuis
desiderijs ꝯformē nō estimab'
Attēdāt igi' sapiētes vt recte
iudicēt vt ꝓprio amore nō d̄ci
piant̄ ne etiā p̄ferāt v̄tuti. Vn̄
iuuenalis li. iij. Sūmū credo
nephas scelus p̄ferre pudori
qd̄ faciūt pl'es naturalibꝫ desi
derijs sua c̄mīa īpōntes. Eodē
q; pacto q̄ de seip̄is male iudi
cāt friuole se excusāt Heu quā
cecus ē ī vicijs amor īq̄t clau
dianus in maiori p̄fata tn̄ desi
deria nature nullus īponat s;
malicie. Nā viciū om̄e nature
metas excedit. Vn̄ prudēcius
Sūma q̄es nil velle plus quā
postulat usus. Sic victas vt
simplex alimonia vestis vna.
Expletūq; modū nature nō tra
hat. Que v̄ba nil aliud sonāt
n̄ q̄ naturale desideriū ꝯtētat̄
h̄re victū et vestitū. Et si vltra
desideramus nature tr̄ascendi
mus metas. Absint igi' huius
mōi vana d̄sideria. Absit amor
īutilis rerū. Vnde Theodolus
Mortales cūcti qd̄ ꝯtendunt
adipisci. n̄c si ꝓficiāt vite discri
mina querāt. Quia sc; sic res
debēt desiderari vt eoꝝ occasi
one delicta ꝯmitti nō habeāt

De habēda fortitudine et cō
stācia mortis Ca xiiij

Fortitudo est virtus q̄
cētere solidantur et si
ne qua in bono nō per
seueratur. Expedit igi' volenti
bꝫ spiritualiter ꝓficere vt sint
aīo fortes quia fortitudo mq̄t
est qua omnia roborantur et
moderātur. Vnde Aristo. li. ij
Ethicoꝝ. fortitudo īquit tenet
mediū inter timores et auda
cias. Et talis in rethorica p̄a
Fortitudo est cōceptio desidera
ta piculoꝝ laborūq; perpessio.
Et alibi. Fortitudo est rerum
magnaꝝ et huīliū ꝯceptio la
boris et piculi cū vtilitatis rōe
ꝑpessio. Et idē li. iiij rethorice
Fortitudo ē ꝯceptio laboris ⁊ p
iculi cū vtilitatis rōe ⁊ ꝯmodoꝝ
ꝯpensatione. Et idē tulius intus
cul'. questionibꝫ li. iiij. Forti
tudo est affectio aī legis sūme
ī ꝓponēdis rebꝫ obtempās vel
ꝯseruatio stabil' īdita ī eis rebꝫ
q̄ formidolose videt̄ t̄pellende
Ex q̄bꝫ oībꝫ clare patꝫ q̄ forti
tudo h; in ādiuis locū ⁊ ī g̃tuibꝫ

Hanc siquidē virtutē si quis habuerit/minas nō timebit/nec mortē pauebit Quia teste tullio li. muectiarū. Neq; quā viro forti cecipis mors accidē potest. Et Quintus Curcius de gestis Alexandri. Fortiū virū est magis mortē contēpnere/q; odisse vitā Et Cassiodorus ep. xxiij. Lucet subdolo laudabilis fortitudo. et dum phandi non habet spaciū. occulta ē lux tota meritorū. Nec eīm virtus in aduersis maxime patet Vnde Valerius li. iiij/fortiter in aduersis se gerere q; est aliud q; fortunā seruentē. In adiutoriū sui pudore victā cōuertē/Tunc eīm vir ē aio fortis/qn̄ aduersentibo mal robuste pseuerat/nec tū ampuātāda sūt pericula vt fortē quis se ostendat. Sufficit eīm pictā si cōtingant valde tollerare. Vnde Seneca ad lucillū ep. lxxvij Non sū iquit tam demens vt egrotari cupiā. sed si egrotādi sufficit vt mil effeiate faciā Nō eīm pati tormenta optabile est sed pati fortiter. Et idē Seneca de naturalibo q̄stionibo li. iiij. Humano mēt aio a bonis actibus robur venit. et a consideratione nature. quid est eīm Cur ergo horrez aut ferā aut sagittā à iāceā mea pericula me spectāt Vnde lactancius de vero cultu. Timidi et imbecillis est animi aut dolorem metuere/aut egestatē ā morte/q oia si q̄s nō exhorruerit fortissimus iudicatur Qui autē deū metuit. ista oia metuit. Vt Galtherus in li. v. Nulla rei nouitas puertere fortia pectora. Quasi diceret. Nō nullus ꝓter infortuniū debet desistere/aut ex fortuna decidē Illos tū fortes nō dicimus qui delictorū suorū existūt defensores/qui nō werē cū malefecerūt se validos nūcupare Quia teste ouidio li. ij. sū titulo. Felix qui q̄d amat/defendē fortiter audet Quasi diceret Nō sūt felices q̄ ea q̄ amāt palā defendunt. Oigit' milites pcipue ꝓpiam assit anīs vris fortitudo Dulcat de monis versucia viribo si careus animos erigite/quia vincē vos nullus potest/nisi propria vlūtate succūbatis Vnde sicut ī pū sapientū d' . Nunq; periculū sū periculo vincit. Nichil magnū in rebo hūanis/nisi animus fortis Quid eīm prodest tua sapiā in periculo si nō pst/q̄d tēpantia/si cadē te pmittat. Omnes eīm virtutes sine vtute nichil sūt si fortitudo nō fuerit comes Quipino vtutis nom fortissim' maxime cōpetit. Nam ī viribo vtus et ī viribo fortitudo est Nhniz si fortitu' vtutis nom pceteris habet. Vnde Galtherus ī Alexandreidos li. vi. Nichil ē q̄d fortis et ardua vtus deserat In exptū mouet eīm oia q oia tēptat

Et Ouidius li. de pōto. oīa de
ficiūt animus tam̄ oīa vincit.
Ille eciā vires corpus habere fa
cit. Et idē Ouidius x. metha.
Audētes deus ipe iuuat Vn̄ ꝓsp
li. epygra. Qui valet in adūsis
onera tā ducere vitā. Hic mag
nus est animi Vnd̄ Oracius li.
carminū. Rebꝰ in angustis ani
mosus atq; fortis apparet. Vti
nam igi' ꝯmemoremus p̄decess
soꝝ fortitudinē aīorū atq; va
liditatē. Refert em̄ Iustinus in
abbreuiacōe pompey libro ij.
Quomodo in maratino prelio
quidā adolescēs animo floruit
valde. cuius nom̄ themostedis.
Refert em̄ ꝙ hostes post innu
meras prelij cedes fugā accepe
rūt. Qd̄ cernens p̄fatus adole
scens ad naues hostiū fugit. et
cum manu dextera nauē tenuit
nec prius dimisit q̄ amitteret
qua amissa. sinistra quoq; ma
nu nauem tenuit. Qua rursus
amissa morsu nauē tenuit. Ita
q; nec cedibꝰ fatigatus. nec ma
nibꝰ amputatis victus est. Vnd̄
ad vltimū velud rabida fera dē
tibꝰ dimicauit Ducētenaq; mi
lia ꝑsonarū eo prelio ceciderūt.
Ecce q̄ laudabil' victoria q̄ for
titudīe vēdicata ē Vnd̄ sen̄. ep̄.
xiij. ad lucillū Non potest mag
nos spitus athleta habē. n̄ sag
uinem suū viderit Tunc em̄ ꝓ
uectus aīm non proicit. sed cū
magna spe ad pungnam descē
dit. O vtinā tanta inhereret no
bis fortitudo excercēdo milici
am xp̄ianā. q̄ntā plurimi pro
tēporali proicōe habuerint. Hij
em̄ sūt laudabiles. sed illi m̄lto
laudabiliores. Nec tam̄ pute
mus oēs pugnatores fortes de
bere nūcupari. Virtutē em̄ non
hn̄t fortitudinis. sed illicito titu
lo pugnant. vt si lucrū sperant
Vnde Tullius li. i. de officijs.
Fortes quoq; et magnanī sūt
habendi. non q̄ faciūt pugnam
sed q̄ propulsant Inuenit̄ q̄ la
boribꝰ susceptis periculisq; adi
tis non q̄rit mercedē aut glori
am. Adūrāt seculi pugnatores
qui lucrū ⁊ fastū ex suis labori
bus exspectāt. in ip̄is em̄ nulla
v̄tus ē. Nam v̄tus mercedē ter
renā non q̄rit. Non dico tn̄ si
vincas ꝙ gaudē nō possis. aut
dāpna tua q̄ inimicoꝝ occasioē
tulisti recupare nō valeas Hoꝝ
tn̄ adepcō finis tuus esse nō de
buit. Quia p̄ter ista vir armi
ger rēpublicā tueri tenet̄ Sed
proculdubio illud Tullij veri
ficat̄. vt in tuscu. q̄sti. li. i. Nēo
mq̄t sn̄ magna spe se ꝓ patria
offert ad mortē. vtinā tn̄ spes
fiat sub spe non supbie sed et ne
glorie. vt fortitudo que v̄tus est
tali spe mediante habeatur :.

¶ De ꝑseuerācia in bono hn̄da

Bene agē paꝝ C. xv.
ꝓdest. si non bōni opeis
ꝑseuerācia coitet̄. Vn̄ i

pū. sapi. di² Nichil pdest didi
cisse bene et facē si cesses. Nam
turpe ē bō cepta deserē. Vnd quī
tilianus li. iiij. de oratoria insti
tucōe. pseuerādū ē saltē. quia se
pius et si vires deficiūt. aīo tū
pseueremus. Nam teste Tullio
in rethorica pa. Perseuerācia
est in oracōue bn cōsiderata sta
bil perpetuaq; pmāsio Illi igi²
pseuerāt. q̄ mcepta cōtinuāt. di
ces forsitā te pseuerare nō posse
Quia teste Sen. in tyeste leue
quidē ē miseias ferre. sed ferēdo
pseuerāē graue ē Et idē Sen in
hercule furēte. p mlta mq̄t opa
virtus laxari solet. quibo actē
tis mirū si quis pseuerare possit
Nunc autē dubietatē ēndeo. om
nibo agēdis modo debere pseu
Vt em non pseueres. non optz
vt laboribo mcessanter assistas
Sufficit em vt mala euites. et
bois optuis boīs intēdas. Et si
freqnt bona facere neqas. saltē
dum feceris diu pseuēs Iuē il
lud senecē ī ediipo. Qd sepe fici
non potest. fiat diu. Sed qd di
cemus de hijs. q̄ non gloriāt. si
excogitando meritoz varietatē
Nullāq; obseruāt stabilitatē
Vna etenī die wta ieiuīoz cele
brāt. altera studio tēpus dispē
sant. orare nūc pmittūt. et cōti
nere m postez pōdināt. et post
ea hijs oībo cōtraia facūt. sur
sus vno tēpore velut heremite
viuūt. et in altro publico cuie
tui assistūt. Tales em vna die
videb tā mestos. et tristes. tam
mācidos. q pallidos. vt ī se moe
tui credāt. Innuērabilesq; pen
nas p regno celorū pati existi
mā² Eos dē qusq; postmō risibo
deditos. In iocis pmos ebicta
tibo dissolutos. mulierū actibo
mfectos. et quicqt in sua wlū
tate subtraxerūt. postmodo inep
te supaddūt In ipis em nulla
est pseuerācia eo q̄ ab eis non
desiderat. nisi fastus et apparēci
a Talibo vtiq; prodesset si poci
us studerēt in bonis ceptis pse
uerare. q̄ si nouitatē meritoz et
vt melius dicā apparatū excogi
tare sollicitēt. Dn sen. ad lucillū
Ep. xvi. Plus opis ē vt ꝓposi
ta custodias. q̄ vt honesta ꝓpo
nas. pseuerādy est em q assiduo
studio actēdēdy qusq; bō mens
fiat bō wlūtas. Et idē ep. xxij.
Turpe ē cedē oneri luctare cū
offi° qd semel recepisti. qa vir
non ē fortis ac strenuus q̄ labo
rē fugit. Et Oracius li. carinū
Equā memto rebo ī arduis ser
uā mētē Rēpe q̄ vult fortis q
pseuerās sici pocius ī boīs crescē
q̄ tuere habet. nec cū fortuā de
bet mutari qd tn īstabiles faci
ūt Dn ouidius li. de tristibo sta
ta qdē vtus q̄ nō fortuā guber
nat. que maēat stabili ofugit
illa pēde Nā q cecidit stabili nō
erat ille gdu Vt iqt boecius i. d
solacōe. et Ouidi. li. epistolar

Cepisti melius q̄ desinis vltīa
p̄mis Cadūt dissimiles hic vir
et ille puer Quia vicz vnus cō
stās q̄ melius desinit/et alius
incōstans q̄ facilit decidit/sed
plurimi se viros appellant/qui
feīeis moribꝫ titubāt/mīeqꝫ p
seuerāt De quibus Oracius in
epistol' · Quod peciit spernit
repetit q̄d nup amisit · Estuat
et vite disconuenit ordine toto
Qd̄ faciūt incōstantes q̄ sue in
stabilitatis calūpniā locis impo
nunt · itaqꝫ loca incessanter mu
tant Nec tñ ab hº pamplius
in bonis cōtrahunt · Vnde socra
tes · credā q̄renti cur mutacō lo
cor̄ nichil sibi ꝓdesset ad ad
eptōem vicior̄ · ūñdebit q̄d mi
raris nichil tibi ꝓdesse pegrina
ri cum te circūferas · q̄si diceret
Qd̄ viciosus meliorat̄ non ex
mutacōe loci sed mentis · Vnde
Señ · ep̄ · xxviij · Animū debes
mutare nō autē zelū · licet aūt
vastum trāsieris mare sequūt̄
te vicia q̄cūqꝫ pueneris Queres
em̄ q̄re fuga ista te nō adiuuet
quia tecum fugit · Et ep̄ · lxxix ·
Frequens de loco ad locū migr̄
cio animi instabilitas est · Hec
em̄ oīa p̄dcā sūt · Quia viri in
stabiles · locū/statusqꝫ pmutāt
Credētes de foris mederi/cū sit
tñ interior morbꝫ mentē em̄ nō
extrīsica mutare ꝓhibet · Vnde
Oracius li · carminum Inpiger
extremus currit mercator · Ad
indos pmare pauperiem fugiēs
per saxa per ignes · O ciues ci
ues non animū mutant qui per
mare currūt Nunq̄d plures iu
uenes ꝯspeximus quibꝫ pater
na doctrina dicebat Discurrite
per orbem vt sapiētes sitis Heu
discursus iste sapientes sitis nō
facit · sed īstabiles aīo talē me
dicinā q̄rūt/tales em̄ vbiqꝫ sūt
et nusq̄ habitant eo q̄ vbiqꝫ
hītant · sed nullibi residēt · Vnd̄
marcialis coquus Dic michi q̄
veniā · dic qua te parte requirā
Quisqꝫ vbiqꝫ habitat/maxīe
nusquā habitat · Quid igitur
prodest homini laboranti/vt cō
grue viuat se nō pseuerat · Aut
q̄d inimicos hoīez vincere/et vi
cia non domare/Qui em̄ pecca
tis subicit̄/et si molas possit de
ferre/nichilominus fragil' ē/Vñ
Señ · li · vij · de naturalibꝫ q̄sti
onibꝫ Quid est mq̄t/in rebꝫ hu
maīs p̄cipuū/Et rñdet · Aīo oīa
vicisse Nulla em̄ victoria ma
ior est/q̄ vicia domasse · In nuē
rabiles siq̄dē sūt · qui populos
rudes habuerūt · Et subdit q̄d
mq̄t maius q̄ erigere aīas sup
mīas Et p̄missa fortitudine q̄d
magis q̄ cōtra calamitates esse
fortis · et ꝯcludit Quid igit̄ in
sanio · q̄d anhelo · q̄d sudo · q̄d
terrā apud foris verso · Multo
magis est opus/vt a sordibꝫ di
scedamus ⁊ a corpe secludamus
et tādē in occultis subtilitatibꝫ

veritatem inq̄tamus Dicet eñ
pectator ⁊ vir instabil' quomō
ꝑmanebo aduersus fortunam
dum videro fortitudine p̄missa
grādi munera q̄ nō difficili ani
mus resilit Queso attēde fortu
nam mutabilem | et animū sta
bilem fieri debere. Teste enim
Señ. ep̄. viij. ad lucillū. Cogi
tate īquit nichil esse mutabile
pret animū | omnia eñ fortuita
lapsu intereūt. | aīmus autē bo
nus ꝑseuerat. Vñ idē Señ ep̄.
lxxi. Eadē inq̄t virtute ⁊ mala
fortuna vincit' et bona. v̄tutem
intellige aīmosam et excelsam
quāq̄ incidat qd̄ infestat Nō
inquit mirū est in tranquilitate
non cōcuti. sed illud mirare vbi
omnes iaciunt aliqd̄ stare di
ces fortassꝫ quis me stabilē fe
cit aut qua v̄tute permanē va
lebo. Nunc eñ paupertas me
affligit. nūc timeo exiliū. nūc
incarceror. nunc infirmor. quo
igi' subsistā ? Cui q̄rele respōdꝫ
Señ. ep̄. xxiiij. Pauꝑ fiam et
respondet inter plures ero exul
vbiqꝫ viuens alligabor. ad hoc
eñ natura me genuit vt corpore
g̃ui astrīgar. Infirmabor cessa
bit languor sanitate | vel morte
moriar vt melius viuam. In
omībus igit' animus suꝑstat
sapientis et constantis. | sūmis
igit' fortuita. Quia teste eodē
señ. ep̄. xxviij In moēs fortuā
tus nō habet sed aīmus ad trā
quillū terminum venit qui in
eodem habitu est scꝫ q̄ ꝑseuerat

¶ De inconstācia fugien
da. Capitulum sedecimū

Teste tullio libro de na
tura deorum. Inconstā
cia non debet cadere in
virum sapientem | verꝫ est tamē
q̄ multi tāq̄ epicuri nulla vo
lunt stabilitate firmari. Vñ nā
rat. Seneca libro de constācia
sapiētis. Qd̄ epicuri corpori mul
tum pepercerūt dicentes nō li
cere sapientem ferre molestiā.
Qua ꝓpter voluptatem tanq̄
felicitatem sūmā elegerūt. Nō
decet tñ hominem mobilitate
seu fragilitate sic agitari vt ꝓ
q̄cūqꝫ t̄bulatioē immutet' ym
mo licet ītribulacōnibꝫ ꝯstitu
at' nichiloīnus ꝯstāt debꝫ tol
leraē Nārat eñ augus. li. ix. de
ciuitate dei. c. iiij q̄ licet. Ene
as multas t̄bulationes habe
ret in parte sensitiua vsum tñ
tationis non ꝑdidit in mente
Ideo virgilius de ipso inquit.
Mens īmota manet lacrime
voluūtur inanes Qua ꝓpter li
iij de nugis phoꝝ narrat'. So
cratem dixisse sapientē offendi
non posse ymo aduersus omnē
fortunam ꝯstans et īmobilis
manet. Vnde Valerius li. v. de
morte socratis refert q̄ forti
animo ꝯstantiqꝫ vultu pocōem

venenosā licz mortiferā accepit
Et cū eius vxor lamētaret di
cēs vir meus innocēs moritur
Socrates dicebat. Male inq̄t
cōqueris. Nam si me diligis
cupere debes ut innocens mori
ar. Turpe est eñ morte dignū
mori. ipe enim Socrates oēs
mundo seruientes miseros vo
cauit. Nam cū ab eo peteret
quis miser esset ipse respondit
Miser est inquit qui nūq̄ mi
ser fuit quasi diceret q̄ ille mi
ser est qui miserias mundi nū
q̄ sustulit. Nam veteres legi
mus in magnis angustijs per
seuerasse. Et licet onerosa for
tuna ipsos persequeret nihil
ominus aīo cōstantes p manse
runt. Narrat eñ valerius li.
v. q̄ anaxagoras phs audita
morte filij sui q̄m maxime dili
gebat inmutans permansit vñ
sibi nūciāti rñdisse fertur. Rē
inquit nouā seu ī expectatam
non anunccias. Sciebam eñ
q̄ omne natū ex me esset mor
tale. Sciebam insuper q̄ sicut
nullus morit nisi qui p̄us vix
it ita nullus uiuit quin moritu
rus sit. Ibidem recitat etiā va
lerius. xenodoxes audita mor
te sui p̄mogeniti filij mīme cō
motus fuit. Vñ cū sacrificaret
et coronā in capite haberet sta
tim ut mortem filij sui audiuit
coronam de capite p lamenta
tione tantūmodo deposuit. Cū

tamen interrogasset qualiter
mortuus fuisset sibi relatū ē q̄
in bello pugnādo mortuus erat
Quo audito xenodoxes statī
coronā reposuit et sub iuramēto
sacrificioꝝ affirmabat q̄ plus
gaudebat de virtute filij quā
bellando habebat q̄ de ipsius
morte tristaret. Ex hijs igitur
patet q̄ p̄dictorū uirorū aīos
fortuna pturbare nō potuit. Vñ
valerius li. vij. de quodā alio
phō narrat q̄ cū filij eius sibi
ablati fuissent oīaq̄ bona dis
sipata interrogatus fuit quid
perdidisset ipe autē respondit
q̄ nihil. Omīa inquit mea por
to mecū q̄a scz v̄tutes et sciās
in aīo secū gerebat. Nec tamē
in solo virili sexu talem mentis
cōstanciā legimus ymo etiam
in mlieb fragilitate pseuerāci
am commemoratam repimus
narrat eñ. Ambo. li. iij de v̄gi
nitate q̄ mater quedā eiusq̄
filia intātū amauerūt castitatē
q̄ maluerūt in fluuiū p̄cipitari
q̄ lubricitatis dedecore cōtami
nari. Vnde cū uiolari timerēt
se mutuo amplexantes et q̄si
choreas letas ducētes in fluui
um se p̄iecerēt. insup augus. p̄o
de ci. dei. De lucrecia narrat
q̄ cū a tarquino uiolata fuiss
pentes statī ꝯuocauit et p̄ grā
di aī tristicia p̄ntibus p̄ntibus
se interfecit lugens sue castita
tis ītegritatem uiolatam fuisse

Si igi' muliebris aīmus mor
ti non pepcit. Vir igit' fortis ꝛ
iuuenis pseuerant in bonis opi
bus pmanē atq; vicia ꝯstanter
debz detestari. Vñ Sen. ep. liij
Nunq̄ mq̄t cū vicijs satis liti
gamus ea vtiq; pseq̄re sñ mo
do et sine. Nam in vicijs non ē
modus nec finis q̄a mentē sine
venia laniant. Si igi' extrahi
aliter non pñt cum illis pocius
cor esset euellendū. Ex hijs igit'
ꝯcludamus ꝯstanciā maxīe ha
bendā ad mala ꝯpescenda. Hu
ius autē tempis nulla est ꝯstā
cia virorū sed fragilitate immi
nente modiciq; timoris occasi
one decidunt. Queso tamen vt
veterꝝ ꝯstāciā ꝯmēoremus. Nar
rat eñ Valeri. li. v. c. vi. q̄ vir
q̄dā dictus codrus morti se ex
posuit eciā vltra vires vt sui vic
tores efficerēt. Vñ Augu. v. de
ci. dei c. xviij. narrat de quodā
qui se in foueā pcipitauit eo q̄
audiuit a dijs fuisse dictum q̄
romani pderēt id qd optimum
habebāt. Narrat eciā de bruto
qui filios suos occidit q̄a fuerēt
ꝯtra rempublicā. Vnde Poeta
Natosq; pater noua bella mo
uentes. Ad penā pulchra p li
bertate vocauit. Item narrat de
alio qui filiū occidit eo q̄ ꝯtra
voluntatē imperij fecerat licz p
patria pugnasset atq; vicisset
Nam estimabat peius impiū
ꝯtempnere q̄ absq; voluntate
imperij eciaz p patria gloriosē
vincere. Hijs igi' exemplis col
ligimus antiq̄s ꝯstantes. ideo
q; famosos fuisse atq; racōe sue
aīositatis nomen acceperunt.

De ꝯstancia C. xvij.

Nullum credit' laudabi
le opus si ꝯstancia de
sit. Vbi autē q̄s pmanz
ꝯstans sui opis pcium adipisci
meret'. Nempe ꝯstancia verita
tē pdicat. iudices pauos redar
guit et oīm virtutū genera ad
salubrē portū deducit. Nunq̄d
dyogenes veritatē singulis di
cere non formidabat. Narrat
eñ Valerius li. vi qualiter ari
stippus dyogeni olera lauanti
dicebat. O dyogenes si dyoni
sio adulari velles talia nō ede
res. Cui dyogenes. Si tu mq̄t
ista edē velles dyonisio adula
cōes nō dares. Ecce q̄ta viri ꝯ
stācia q̄ maluit paup fieri pro
veritate dicēda q̄ adulari ꝛ ex
inde ditari. ꝫ nec in sol' viris cō
stanciā repimus ꝫ eciā femīas
animo fortes extitisse legimus
Narrat eñ Valerius li. v. q̄lit
mulier q̄daz absq; demerito a
philippo ꝯdēpnata ꝯstanter di
cebat. O philippe vtinam ven
trem tuum magis sobrium in
uenissem. Nā oris tui cōpula nō
est iusticie aīca. Hijs vb coegit
eū de causa sua inq̄rē ꝛ iustius
iudicaē. Insup narrat q̄lit cū dyo
nisius tyrannus ꝓpter nimiam

crudelitatē deberet succūbē. mu-
lier q̄dam alta voce clamabat
Vtinā dyonisius incolumis esset
Quod cum audisset dyonisius
ipsam interrogauit cur hec di-
ceret. Ipsa autē respondit. Cū
inq̄t essem puella crudelem ty-
rannū habuimus cui crudelior
successit. Tu autē tercio adue-
ueniens ceteris crudelior fuisti
Peto igi² vt maneas timens
ne peiorem habeamus. Ecce q̄n
ta mulieris ɔstancia que verita
tē dicere non erubuit. laudan
da est igi² virtus ɔstancie seu
fortitudinis. Quā siquidē vir-
tutē Macrob. li. p̄mo sic descri
bit. Fortitudo inq̄t seu ɔstancia
est animū sup̄ piculum erigere
nichilq; sibi turpia metuere for
titer tollerare aduersa et humili
ter ꝓspera. Qui em̄ hac virtute
caret nullam in suis opibꝰ pro
speritatē obtinebit Nā p ipsaꝫ
ɔstanciam martires p̄ualuerūt
Confessores vsq; ad obitū pse-
uerauerūt. principes dominari
meruerūt Narrat em̄ Valerius
vbi sup̄ q̄liter pompeius cuidā
viro antiq̄ suā etatē inpropera-
bat. dicens ipsū mortuū fuisse
in senectute et exinde resuscita-
tū. Cui senex r̄spondit. Non
mentiris inq̄t pompeye quia cū
mortuus essem iui ad inferos
ibiq; vidi multos de te ɔq̄ren-
tes eo q̄ p te iniuste ɔdempna
ti fuerūt atq; ꝑdicōis eoꝝ cau-
sa tu fuisti. Verūtamen tunc tē
poris magnū malū erat pōpeyo
malū aliquod dicere. Viri igi²
xp̄iani ɔstanter in via domini
ambulare debent non timendo
eos qui occidunt corpus sed in
domino fiduciā ɔstituere. Vnde
Tul. in sua rethoica li. ij. Con
fidenciā sic describit. Confiden
cia inq̄t est virtus p quā mag
nis et honestis rebꝰ animus cū
spe certitudinis fiduciā colloca
uit. Hanc tamen fiduciā pluri
mi non habent quia nec in deo
nec in homībꝰ ɔfidunt. Cuius
oppositū legimus de alexādro
s^m valeriū li. ij. qui narrat q̄lit
cū alexand̄ infirmaretur ⁊ suus
medicus philippus ei pocōez da
re vellet. tunc quidā dictus per
menon alexādro scripsit vt ca-
ueret ab insidijs philippi intē-
dēs p hoc philippo inq̄ d̄trahē
et alexandꝝ in ip̄ius odiū ɔci-
tare. Alexand̄ autē magnā ɔfi-
dēciā in philippū hn̄s lr̄as sibi
legendas tradidit. itaq; prius
sūpsit pocōez q̄ medico nūciarꝫ
suspicōez. Narrat eciā ibidē q̄
cū alexand̄ audisset q̄ndam fami
liarē multa mala de ipso dixisse
relatorē respuit dicēs. Non ē
inquit credibile vt non diligā
ab ipso quē tanto tēpe amaui
Confident igi² incedamus nō
de deo nō de ꝓximo diffidētes
Nam Jacob claudicabat ⁊ ta
men p̄ualuit q̄a dn̄s cū eo erat

Narat enim valerius li. iij. Qua
liter cū quidā claudo i acie exi
stēti Vnus impetebat dicēs. qd
ibidē faceret Ille respōdit ppo
no mqt pugnare q non fugere
quia claudus fugere nō potest
licz igitur claudus esset tamen con
fidebat Narat iisup de qdā cū ei
dicēt q sagitte adūsariorū scz
psarū ppter multitudinē effusca
rēt solem Ipe rndit In vmbra
mqt spaciari delectabilius est h°
enim ex magna obsidēcia dixit In
sup q ibi narat de qdā cui cū
dicere² q muri castri qd obside
bant erat excelsi. ipe rndit pro
mulieribo mqt alti sūt z nō p
virtus q ipos fecerūt. Cōstanter i²
et obsidēter speremus i dno. qa
teste ppheta Qui sperant in do
mino non confundentur

Sequūt capitula de qrto
Tractatu secundi libri

Quomodo humilitas ex
altat. superbia vero deprimit

Iti gloriosi humili
tatis Gracia deo pla
cuerūt Vnde narat
Gregorius in dyalo
go li. i. c. xv. qliter Cōstantinus
humilimus fuit. Nam cū qdā ip
sius cōstantini audisset famā ac
cessit vt ipm videret. quē cum
vidisset ait. Ego mqt credebā
istū hoiez grandē fuisse sed nich
il habet de hoie Quod cū audi
uisset Cōstantinus grās agebat
dicēs. Tu solus es qui oculos
aptos m me habuisti. Ecce ma
gis amauit despicientē q lau
dantē Vñ augustinus sup iohā
nem. Omelia pma vera humili
tas ē mqt i nullo supbire i nul
lo murmurare i nullo mgtū esse
vel qrulū. sed m oibo deo grās
agere. Et idē Augustinus ep.
xxx. Non est mqt alia via ad
obtinendā veritatē nisi humilitas
quia p eam vnusquisqz seipm
agnoscit. Et ibidē narat de q
dam rethorico. qui cū iterroga
rēt quod pceptū i rethorica ma
gis esset obseruādū. rndit q p
nūcia° Et cū ij. q iij abeodē idē
petēt ipe pariter. idē rndit. sic
inquit. Augustinus qciens de p
ceptis humane legis me inter
rogas quod magis obseruādū
nil aliud respōdere licet nisi ser
ua humilitatē. Que quidē hu
militas non errorē. sed sciencia
gignit si vera fuerit Vnde Ans
helmus li. de similitudinibo c.
xxvij. Septē igit² sūt iqt gdus
humilitatis qz pmus ē cognio° sui
Secds est dolor de culpis perpe
tratis Tercius ē sui pcti cōfes
sio Quartus ē voluntaria psuasi
o scz q fateat se peccatorē Qui
tus contēptus sui. Sextus est
tollerancia iniuriarū. Septimus
est gaudium sue humilitatis qz
tū scia nō humiliat. sed mflat q
ad h° tū non scia z ignorancia ē

Nō vny Sedy hydlwar